

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра польської філології

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної (магістерської) роботи

магістр

(освітнього ступеня)

на тему: **Образ мігранта у сучасній польській та українській прозі**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи ФЛКм–21з
спеціальності 035.033 слов'янські мови
та літератури (переклад включно), перша
– польська

Прус А. В.

Керівник: доц. Левко У. Е.

Рецензент: доц. Сливинський О. Т.

Львів – 2023 року

ЗМІСТ	
ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1	5
КОНТЕКСТ ТА МЕТОДОЛОГІЯ	5
1.1 Поняття мігранта в сучасному літературному дискурсі	5
1.2 Характерні особливості української та польської літератур та їх взаємозв'язок	11
1.3 Образ мігранта як літературний мотив	20
Висновок до розділу 1	24
РОЗДІЛ 2	25
КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ОБРАЗУ МІГРАНТА У СУЧАСНИХ ПОЛЬСЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРАХ	25
2.1 Схожості в образі мігранта у польських та українських творах.....	25
2.2 Відмінності в образі мігранта у польських та українських творах.....	36
2.3 Вплив соціокультурного контексту на формування образу мігранта в польських та українських творах	40
Висновки до розділу 2.....	48
РОЗДІЛ 3	51
АНАЛІТИЧНИЙ РОЗДІЛ	51
3.1 Аналіз образу мігранта у польській літературі та українській літературі	51
3.2 Стилiстичні особливості використання образу мігранта у творенні фабули.....	59
Висновки до розділу 3.....	65
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68

ВСТУП

Актуальність дослідження полягає в тому, що сучасний світ переживає надзвичайно важливий період глобалізації та міграції. Міграція, тобто постійний рух людей з одного регіону до іншого, стає неодмінною частиною сучасного життя, і вона впливає на різні аспекти суспільства, включаючи культуру, економіку, політику та літературу. Актуальність нашого дослідження полягає в тому, що ми зосереджуємося на літературному образі мігранта як одному з центральних мотивів сучасної польської та української літератури.

Слід відзначити, що українська та польська література мають багатий культурний спадок і тісний історичний зв'язок. Проте, образи мігрантів в обох літературах можуть виявити суттєві відмінності через різницю в соціокультурному контексті, історії міграції та інших чинників.

Дослідження, яке ми проводимо, є актуальним в контексті сучасних глобальних трансформацій, зокрема процесів глобалізації та міграції. Відзначаємо, що міграція стає неодмінною складовою сучасного світу, суттєво впливаючи на різні сфери життя суспільства, такі як культура, економіка, політика та література.

Наше дослідження фокусується на літературних образах мігрантів, розглядаючи їхню роль у сучасних творах польських та українських

письменників. Це важливо з двох причин. По-перше, обидві літератури мають глибокі корені і спільний історичний контекст, але водночас вони розвиваються відмінно одна від одної, враховуючи унікальні соціокультурні та історичні витоки.

По-друге, наше дослідження є інноваційним в контексті порівняння образів мігрантів в літературі обох країн. Ми аналізуємо, як сучасні польські та українські письменники втілюють тему міграції у своїх творах, звертаючи увагу на ті відмінності та схожості, які виникають внаслідок різниці в соціокультурному контексті, історії міграційних потоків та інших впливових чинників.

Наша робота не лише досліджує літературні твори, а й аналізує взаємодію між літературними образами та сучасним соціокультурним контекстом, що дає можливість отримати глибше розуміння того, як польська та українська літератури відображають та інтерпретують виклики міграції в сучасному світі.

Інформаційна база дослідження. Теоретичний аспект рецепції образу "Іншого" розглядається в роботах визначених зарубіжних дослідників, таких як Жан Марі Карре, Маріус-Франсуа Гуаяр, Даніель-Анрі Пажо, Гуго Дисеринк, Джоєп Лірсен, Манфред Беллер, а також у працях В. Хорева, Ц. Тодорова, Е. Саїда та інших. Українські науковці, такі як І. Франко, Д. Наливайко, М. Ільницький, В. Будний, Н. Моренець, М. Павлишин, Л. Грицик, О. Веретюк, В. Орехов, М. Брацка та інші, також звертали увагу на особливості образу "Іншого" в літературному контексті

Метою даного дослідження є аналіз образу мігранта в сучасних польських та українських літературних творах з метою виявлення схожостей та відмінностей у їхньому зображенні, а також дослідження стилістичних особливостей використання образу мігранта у творенні фабули.

Завдання дослідження:

1. Розглянути поняття мігранта в сучасному літературному дискурсі та визначити ключові аспекти його зображення.

2. Вивчити характерні особливості української та польської літератур, зокрема їхній історичний та культурний контекст, та обґрунтувати їх вплив на образ мігранта.

3. Проаналізувати образ мігранта як літературний мотив у вибраних творах, ідентифікувати специфічні аспекти його зображення в польській та українській літературі.

4. Виявити схожості та відмінності в зображенні мігранта в обох літературах і пояснити їх з урахуванням соціокультурного контексту.

5. Дослідити стилістичні особливості використання образу мігранта у творенні фабули, зокрема за допомогою символіки, метафор, мовної реалізації та внутрішніх монологів.

Науковою новизною дослідження є комплексний порівняльний аналіз образу мігранта в сучасних українських та польських літературних творах, а також визначення специфічних стилістичних особливостей використання цього образу в творенні фабули.

Теоретичне значення дослідження полягає в розширенні наукового розуміння образу мігранта в сучасних літературних текстах та виявленні впливу соціокультурного контексту на його формування. **Практичне** значення полягає в можливості застосування отриманих результатів при аналізі та інтерпретації сучасних літературних творів, а також у розширенні можливостей для літературних досліджень і перекладу.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження можуть бути представлені на відповідних наукових конференціях та семінарах з літературознавства, культурології. Результати також можуть бути використані

при підготовці наукових публікацій та викладанні відповідних курсів у галузі літературознавства та культурології.

РОЗДІЛ 1

КОНТЕКСТ ТА МЕТОДОЛОГІЯ

1.1 Поняття мігранта в сучасному літературному дискурсі

Дослідження образу "Іншого" в літературі відзначається своєрідним етапом, який виникає ще в античних описах нових земель та невідомих народів. Проте, лише з ХІХ століття починає формуватися літературний образ "Іншого" як об'єкт систематичних досліджень, і цей процес розпочинається з трактату мадам де Сталь "De l'Allemagne" ("Про Німеччину", 1810 р.). Наукове вивчення імагології, яке стосується образу "Іншого" в літературі, активно розвивається в працях представників французької школи "Анналів" у другій половині ХХ століття.

Теоретичний аспект рецепції образу "Іншого" розглядається в роботах визначених зарубіжних дослідників, таких як Жан Марі Карре, Маріус-Франсуа Гуаяр, Даніель-Анрі Пажо, Гуго Дисеринк, Джоел Лірсен, Манфред Беллер, а також у працях В. Хорева, Ц. Тодорова, Е. Саїда та інших. Українські науковці, такі як І. Франко, Д. Наливайко, М. Ільницький, В. Будний, Н. Моренець, М. Павлишин, Л. Грицик, О. Веретюк, В. Орехов, М. Брацка та інші, також

звертали увагу на особливості образу "Іншого" в літературному контексті[1,58,64-65].

За словами польського дослідника М. Пяташа, еміграція для письменника стає викликом у відносинах з його рідною культурою та батьківщиною, і ускладнює можливість вираження своєї творчої особистості. Це призводить до формування моделі відносин, де письменник, що емігрував, виступає як "послідовний", реалізуючи не лише своє творче "я", але й виявляючи свою громадянську позицію. Літературний образ "Іншого" в умовах еміграції значно впливає на письменника через його особистий досвід та ставлення до свого та чужого.

Таким чином, у еміграції письменник переосмислює свій власний досвід і формує нову перспективу візії "Іншого", що відображається в літературному образі "Іншого" в контексті імагології.

У польському літературно-культурному коді створився певний літературний етнообраз українця як Іншого, що позначався не лише суб'єктивністю автора, але й культурно-суспільним стереотипом, який побутував у соціумі та накладав свій відбиток як на письменника, так і на читача. Перебування польських митців в еміграції після Другої світової війни стало новим виміром рецепції українця як Іншого. Існування в умовах культурного коду Іншого та створення літературного етнообразу українця як Іншого стало основою для переосмислення його постаті в польському культурному дискурсі.

Процес міграції відбувається під впливом різних факторів. Ці процеси приймають різні форми, масштаби та напрямки та впливають на всі верстви населення. Проблема міграції широко вивчалася в зарубіжній літературі, де автори вивчали образи персонажів-іммігрантів. Деякі обирають імміграцію як спосіб покращити своє фінансове становище, тоді як інші стикаються з примусовою імміграцією через складні обставини, депортацію, виселення або надання притулку. Думка польського поета Чеслава Мілоша підтверджує важливість проблеми міграції в сучасному світі. Сьогодні мільйони людей

залишають свої поселення через війну, економічну нестабільність та політичні переслідування. Іммігранти, включаючи письменників, художників та інтелектуалів, залишають країну з різних причин, і ця реальність впливає на їхнє життя та долю. Вони змушені емігрувати в пошуках безпеки і поліпшення умов життя. У цьому контексті перехід стає універсальним зображенням людської долі. Еріх Марія Ремарк також вивчав тему міграції у своїх романах, де він розкривав проблеми життя мігрантів, які стикалися з відсутністю матеріальних ресурсів, документів та обмеженнями у легальному працевлаштуванні. Вони постійно перебували під загрозою виселення з країни.

Автор зазначає, що іммігранти, люди, які залишають свою країну і переїжджають в іншу країну, часто відрізняються від звичайних громадян. 1. Однією з головних відмінностей є те, що ви рідко використовуєте своє справжнє ім'я.

У романі "Полюби ближнього свого", головні герої Керн і Штайнер обговорюють роль імені в житті мігрантів, і вони визнають, що ім'я мігранта може бути лише записаним, інакше воно не належить йому. Це відображає трагічну ситуацію емігранта, який втрачає свій ідентичний зв'язок з власним іменем. Такий мігрант змушений приховувати свою особистість під іншими іменами, і це стає справжньою долею емігранта. Те саме стосується інших романів, де герої використовують або навіть змінюють свої імена для виживання. У романі "Тріумфальна арка", головний герой зазначає, що його ім'я Равик - це не його справжнє ім'я і вже третє за рахунком. У світі безправних мігрантів ім'я є тимчасовим і обмінюється на інше, цінністю якого є життя. Ця тема також важлива в романі "Ніч у Лісабоні", де доля героїв залежить від випадкових обставин. Випадок відіграє визначальну роль у житті мігрантів і може змінити хід їхніх емігрантських подорожей. Таким чином, ім'я та обставини випадку стають ключовими факторами у житті мігранта[40,41,42,43].

Усіх персонажів-мігрантів Е. М. Ремарка об'єднує доброта, здатність до кохання, прощення та підтримки один одного у важкі миті, і незважаючи на всю складність їхнього існування та постійні небезпеки, які загрожують їм, ці герої вміють радіти життю. Оптимізм є однією з ключових рис мігрантів Е. М. Ремарка. Міграція також породжує специфічне розмиття національної самоідентифікації, де існує більше почуття себе громадянами світу, ніж громадянами конкретної країни. Польський письменник Чеслав Мілош, висловлюючи думку у творі "Родина Європа", стикається з питанням самоідентифікації, коли мешкав у Франції на початку 1950-х років. Ця проблема стала актуальною для нього особисто, оскільки він не мав роботи та престижної професії, і він поставив перед собою питання, чи він повинен вважати себе західним європейцем або просто громадянином світу.

У романі "Два фургони" Марина Левицька відобразила багатогранність мігрантів, які представлені громадянами різних країн, включаючи Україну, Азію, Африку та Центральну Європу.

Їх рішення про еміграцію мотивовано різними причинами, не тільки матеріальними, а й бажанням самореалізуватися і розвиватися. Навіть якщо іммігранти залишають свою країну з різних причин, разом вони створюють різноманітну спільноту, яка розглядає Великобританію як країну можливостей.

Таким чином, у літературі міграція пропонує нам багато аспектів: різні причини та наслідки, розмивання національної ідентичності та формування нових спільнот.

У романі Марини Левицької, подібно до творів Е. М. Ремарка, мігранти розглядаються як особи з бажанням досягти самореалізації, яку вони не могли реалізувати на своїй батьківщині. Наприклад, поляки Йола, Томаш і Марта приїхали до Туманного Альбіону з різними цілями самореалізації. Їх переїзд має різні мотивації, і вони намагаються знайти нові можливості у новій країні. Головні персонажі роману Ірина і Андрій представляють типових українських

заробітчан, проте вони мають різні погляди на світ та свої мети в міграції. Ірина більше патріотично налаштована та не прагне залишити свою країну назавжди, тоді як Андрій шукає можливість знайти ідеалізовану "шахтарську радянську ідилію". Це відображає різницю в їх мотиваціях для міграції. Таким чином, у романі Марини Левицької мігранти представлені як особи, які мають свої унікальні мотиви для переїзду та самореалізації. Вони можуть бути більш самостійними і свідомими у виборі свого шляху, але все одно лишаються чужими в новій країні [44, с.195].

Поняття "мігрант" в літературі відображає індивіда, який здійснює міграцію зі своєї рідної країни до іншої країни або регіону, зазнаючи змін в культурних, мовних та соціальних аспектах. Ці різниці створюють внутрішні конфлікти та викликають потребу у адаптації до нових життєвих умов.

В літературі цей процес може бути детально досліджений та відображений через образи та персонажів. Міграція може супроводжуватися конфліктами з несподіваними ситуаціями і труднощами, які можуть вплинути на психологічний стан мігрантів. У літературі це може бути втілено через внутрішній діалог, роздуми та переживання головного героя. Автори звертають увагу на те, як Іммігранти змушені змінювати свою ідентичність, звички і сприйняття світу під впливом нових реалій. У цій літературі основна увага приділяється різноманітності процесу міграції та різноманітності процесу міграції. Багато літературних творів стикаються з серйозною боротьбою з іммігрантами, втратою їх культурної та національної самобутності. Ця тема літератури може бути детально розглянута з різних точок зору, розкриваючи найбільш важливі аспекти міграції. Іммігранти, які прибувають до нових країн та регіонів, часто стикаються з необхідністю адаптуватися та інтегруватися в нове середовище. Однак ця адаптація може призвести до внутрішнього конфлікту, оскільки іммігранти страждають від втрати своєї колишньої ідентичності. Вони можуть втратити зв'язок зі своєю рідною мовою, традиціями та культурною спадщиною. У літературі ця боротьба часто відображається у

внутрішньому діалозі персонажів, їх відображеннях та образах персонажів, що представляють їх корінну ідентичність. Письменники можуть використовувати літературні прийоми, щоб дослідити процес самоідентифікації та дослідити нові способи опису себе в нових контекстах. Іммігранти часто намагаються відновити своє коріння та знайти нові способи ідентифікації в новій країні. Вони можуть сформувати спільноту, в якій зберігаються традиції та мови своєї Батьківщини.

В літературі ця тема може бути представлена через взаємодію героїв у таких спільнотах, досліджуючи їхні спроби зберегти свою ідентичність в чужому середовищі[21]

Отже, літературні образи мігрантів можуть розкривати боротьбу за збереження коренів і пошук нового способу ідентифікації в новому оточенні, а також внутрішній конфлікт, пов'язаний із втратою ідентичності.

Міграція, як процес переїзду з одного місця до іншого, часто супроводжується стресами та низкою складнощів. Для багатьох мігрантів це може бути емоційно важким періодом, де вони стикаються із різними викликами та труднощами. Літературні твори добре відображають ці емоції, проблеми та страхи, які супроводжують міграцію. Самотність є однією з основних емоцій, яку відчують багато мігрантів. Вони залишають свою рідну країну, родину, та друзів, і прибувають в незнайому середовище, де немає власних соціальних зв'язків. Ця самотність може бути дуже важкою для мігранта, і цей аспект часто висвітлюється в літературних творах. Герої можуть відчувати себе втраченими та відокремленими, що може викликати психологічний стрес. Страх – ще одна поширена емоція серед мігрантів. Цей страх може бути пов'язаний з невизначеністю майбутнього, незнайомим середовищем, та страхом перед невпевненістю. Мігранти, переїжджаючи в нову країну, часто стикаються з дискримінацією та нетолерантністю з боку місцевого населення. Ця проблема є важливою для літературного висвітлення, оскільки вона відображає складні соціокультурні взаємовідносини та

психологічний стан мігрантів. Література може допомогти розкрити цю тему, розповідаючи історії переселенців, їхні переживання та внутрішній конфлікт у новому середовищі[45].

Вона дозволяє читачам почути голоси тих, хто став об'єктом нетерпимості та пристосуватися до незнайомого культурного оточення. Література може розглядати різні аспекти цієї проблеми, включаючи расову, релігійну та культурну дискримінацію, а також психологічні аспекти, такі як втрата ідентичності та пошук прийняття. Вона надає можливість відчувати і сприйняти складність життя мігрантів та сприяє розумінню важливості спільного вирішення цих питань у сучасному світі[20, с.104-11].

1.2 Характерні особливості української та польської літератур та їх взаємозв'язок

Тема контактів між польською та українською культурами в літературі є складною і вимагає глибокого розгляду, оскільки включає в себе різні літературні та історичні традиції та контексти. Аналіз цієї теми у літературі вимагає розуміння важкості вивчення історії цих взаємин через низку упереджень, непорозумінь та ідеологічних впливів[60, с.285-301].

Контакти між польською та українською літературою почали привертати увагу вже у XIX столітті, зокрема під час романтичного руху та існування "української школи" в польській літературі. Проте дослідження цієї теми залишаються обмеженими і переважно фокусуються на окремих письменниках, темах та аспектах[59, с.98-110].

З метою більш глибокого розуміння цієї теми, важливо досліджувати всю історію літературних взаємин між цими двома культурами. Такий аналіз вимагає періодизації, оскільки різні історичні епохи мають власні особливості і контексти. Перші три періоди включають ранній період (з XVI до XVIII століття), романтичний період (перша половина XIX століття), і

постромантичний період, який тривав до середини ХХ століття. Кожен з цих періодів має свої унікальні особливості і внесок у взаємодію між літературами.

Для розуміння цієї теми, необхідно подивитися на неї через історичний контекст та культурні структури сприйняття. Кожен період має свої особливі риси і специфіку літературних взаємин. Зважаючи на це, дослідження цієї теми вимагає аналізу всієї історії цих взаємин, щоб краще зрозуміти, як вони розвивалися в різних історичних умовах.

Українська тематика в польській літературі найдавнішого періоду викликала різні реакції. Навіть ті польські автори, які писали українською, перебували під сильним впливом польської школи і культури.

Поет, якого зазвичай не включають до "школи", але який вніс значний внесок в уявлення про українське минуле та його місце в історії Польщі, це Юліуш Словацький. Його зацікавлення українською тематикою розпочалося з юнацького наслідування Залеського в творі "Dumka ukraińska". Але з часом, у таких важливих творах, як "Змії", "Waclaw", і передусім у його шедеврї, драмі "Sen srebrny Salomei", він втілює унікальну та глибоку концепцію українського минулого. Словацький створив міф про загибель Коліївщини "срібної України" у спільній крові, розправі та репресіях, а також ідеальній, але ілюзорній шляхетсько-козацькій гармонії. Цей міф відтворює подвійність сутностей — польської та української. Бард і пророк Вернигора, воскресений з легенди Лелевелем, визнається безсмертним і ховається серед курганів в кінці драми, що символізує польсько-українську дружбу на межі повстання 1830 року. Це була кульмінація цієї теми в польському романтизмі. З українського боку контакти з польською культурою та літературою також були помітні, і їх вплив відобразився в творчості Тараса Шевченка. Шевченко відтворив вплив Міцкевича та інших польських письменників у своїх віршах і відзначив дружні стосунки між польським і українським народами.

Пантелеймон Куліш став другою важливою постаттю українського романтизму і виявив справжнє зацікавлення польською історією і літературою. Він ділив з Міхалом Грабовським захоплення антикваріатом, старовинними мемуарами та літописами, і ділився консервативною ідеологією, що підкреслювала позитивну роль польської історії на Україні. Куліш доклав зусиль, щоб вивчити польську історію та літературу, і це вплинуло на його літературну діяльність.

Таким чином, як польські, так і українські романтики мали великий вплив одне на одного, і їхні твори стали важливою частиною романтичного періоду в історії обох народів.

Період романтизму став важливим для розвитку відносин між польською та українською літературою. Теми історії та польсько-козацького конфлікту викликали інтерес різних романтиків, таких як Костомаров, Стороженко, Чайковський і Кащенко. Костомаров написав "Книги буття українського народу", які були адаптацією робіт Міцкевича. Ця праця визначала ідеологічну платформу для українського національного самосвідомості та була спробою відтворити польську історію на Україні.

Також варто відзначити співпрацю між польською групою "Ziemia" і українською "Руською трійцею" в питаннях фольклору та його дослідження, що вплинуло на подальший розвиток взаємин між літературними колами.

З появою постромантичного періоду відбулися зміни в літературних стосунках. З одного боку, тема спільності і братерства стала менш актуальною, а з іншого боку, збільшилася увага до культурної і літературної самобутності кожної сторони. Цей період позначився глибоким розумінням різниці та окремих історичних традицій. Таким чином, хоча взаємини між польською та українською літературою продовжувались, вони стали менш інтегрованими, і розуміння кожної сторони про свою літературну і культурну самобутність було важливим аспектом цього періоду.

У другій половині XIX століття літературні та культурні відносини між польським та українським суспільствами стали складнішими і напруженішими через політичну і ідеологічну полеміку. Політичні події, такі як невдалий Польський повстання 1863 року та антипольська компанія в Росії, що підтримувалася деякими українськими письменниками, додали напруженості цим відносинам. Польська сторона вперше систематично почала цікавитися українськими справами, історією, фольклором та українською літературою. Поет Тарас Шевченко став центром уваги. Ще під час його життя були як позитивні, так і негативні реакції на його творчість. Леопольд Совінський, наприклад, опублікував дослідження про поезію Шевченка і переклав "Гайдамаків", але існували і гнівні критики. З'явилися різні точки зору на Шевченка та його спадок, що відображало розбіжності в польському суспільстві. У цей період також виникла тенденція до зміни форми вираження полемічних позицій. Так, роман Генріка Сенкевича "Ogniem i mieczem" викликав гучну полеміку. Цей роман, хоча широко зачитувався і привітався в Польщі, також викликав різкі зауваження в Україні, включаючи Івана Франка, який критикував його. Роман посилював шовіністичні тенденції та сприяв подальшій поляризації польських позицій щодо українців. Українська література в цей час виявила інтерес до польської сфери, зокрема через переклади польських творів на українську мову. Павло Грабовський, Іван Франко та Леся Українка вели активну перекладацьку діяльність, що включала твори польських авторів. Однак найважливішим елементом взаємин стали контакти між окремими письменниками обох країн. Іван Франко виявив великий інтерес до польської літератури та спілкувався з численними видатними польськими письменниками. Він працював над спільними літературними проектами, співробітничав у польській періодиці і брав активну участь у політичному житті Польщі. Франко був популяризатором польської літератури серед української громади,

Зазначене питання викликало широкий обговорення, і навіть сьогодні видатні критики розглядають статтю Франка, озвучивши критику її як "пасквіль" та "негативний напад на польського барда". Основний контраргумент полягає у тому, що Міцкевич в реалітеті розглядав валленродизм як трагедію зради, а Валленрод був персонажем у поемі, а не автором. Проте важливо враховувати два моменти. По-перше, особистий контекст Франка, його переживання стосовно подібної роздвоєності під час політичної боротьби з консервативними польськими колами в Галичині, а також його власна травма від звинувачень у зраді через зв'язки з поляками.

Це відображено в його поемі "Похорон", написаній 1899 року. По-друге, національний контекст і складність польсько-українських відносин. Полеміка між обома національними групами була складною, і важко приймати однозначні рішення. Навіть з внутрішнього політичного спектра обидві національні групи включали як "прогресистів", так і "реакціонерів", що свідчить про те, що конфлікт не можна зведене лише до прогресивних та реакційних учасників. Українські письменники також висвітлювали конфлікт у своїх творах. Деякі автори зображували польськість негативно, з історичного погляду (наприклад, Стороженко та Старицький), інші, такі як Олесь Свидницький, розглядали процес денаціоналізації українців під впливом польської та російської культури. Все це відображало різноманіття взаємних стереотипів та конфліктів. Але слід зазначити, що сам Міцкевич, в останні роки свого життя, висловлював незадоволення і сором щодо своєї поеми "Пан Тадеуш", яка прославила зраду, стверджуючи, що він "посіяв цю потворну ідею своєму народові".

Дуже виразним часовим проміжком всього постромантичного періоду є злам століть, епоха польського й українського модернізму, "Młodej Polsk'i" і "Молодої Музи". Протягом останніх років ХІХ і перших років ХХ ст. в Кракові зав'язуються контакти не тільки між окремими письменниками, але й між

польськими та українськими літературними колами, а мистецька та ідеологічна спільність їхніх позицій сприяє поглибленню цих контактів[61, с.49-51].

З одного боку, перекладаються Тетмаєр, Каспрович і Пшибишевський (наприклад, В.Щурат переклав програмний "декадентський" вірш Тетмаєра "Eviva l'arte"), а з другого — настрої і постава цих письменників широко проникають до української поезії. (Однак треба цілком об'єктивно визнати вторинність українських письменників "Молодої Музи", як і те, що жодному з них не вдалося талантом і майстерністю дорівнятися до представників "Молодої Польщі".) Найтісніші стосунки зароджуються в цей час між польським поетом і прозаїком Владиславом Орканом і видатним українським письменником Василем Стефаніком. У зібранні праць Оркана існують, як показало дослідження Вервеса 39, різноманітні плани й начерки 1896-1899 рр. (жоден із них не реалізований) для творів на українські історичні теми, наприклад, драми про Сагайдачного і роману ("Руїни") про період Хмельницького[63].

Вервес Г. Д. Владислав Оркан... — У різних місцях. На початку 1900-х років Оркан був найпалкішим прихильником української літератури. Найістотнішим наслідком цього захоплення стала його ключова роль у публікації антології української літератури "Młoda Ukraina" (1902) з власними перекладами і передмовою до видання "Antologia współczesnych poetów ukraińskich" (1911). Водночас польська літературна критика тепло сприймала Стефаніка[63].

І саме в польській критичній реакції на Стефаніка та його колег — українських письменників — ми знаходимо важливий ключ до основної структури польсько-українських взаємозв'язків цього часу. У 1900 році у впливовому варшавському часописі "Wędrowiec," критик Адам Гжимала-Седлецький в статті "Janosiki" пише про нову хвилю письменників, які творять справжню "literatur'у narodów'у," "їхні імена, — говорить він, — Владислав Оркан, Василь Стефанік, Лепкий, Йозеф Єдлич, Анджей Стопка, Владислав

Ярош... Всі вони народилися в Карпатах і всі вони постали із селянських злиднів". Припускаючи, що Стефаніка вписано в цю нову хвилю польської "народної" літератури з тим, щоб надати їй більшого значення і ваги, Вервес ігнорує значно важливіше питання.

Генрік Сенкевич, польський письменник, у своїй трилогії, до якої входять романи "Вогнем і мечем", "Потоп" і "Пан Володійовський", зображував ідеалізовану версію боротьби польської шляхти в різні історичні періоди. Однак ці романи мали антиукраїнську спрямованість, представляючи українське козацтво як ворогів поляків.

Сенкевич, з відсутністю персонального знайомства з українською культурою, допоміг підтримувати негативне ставлення польської еліти до України, що загострилося в другій половині XIX століття.

Сенкевич руйнував романтичний образ українських козаків, що культивувався в польській літературі, і представляв їх як руйнівних для Речі Посполитої. Він навіть боровся з ідеєю українсько-польського порозуміння, яке б підтримало боротьбу Польщі проти російського впливу. Його твори сприяли утвердженню антиукраїнських настроїв серед польського суспільства.

Іван Франко намагався знайти шлях до порозуміння між польським і українським народами, але його зусилля не знайшли відгуку в обох лагерьх. Він вказував на глибокі зв'язки історії та культури обох народів, але польсько-українські стосунки залишалися напруженими.

Отже, робота Сенкевича сприяла поглибленню негативного ставлення польської еліти до України, підтримуючи антиукраїнські настрої, а Франко намагався знайти спосіб до зближення обох народів, але без успіху. Такі стосунки залишалися складними навіть у його часи і продовжують залишатися актуальними в наш час.

Під час Першої світової війни поляки та українці стикнулися у своїх боротьбах за незалежність та вступили у ідеологічний конфлікт, який часто

підживлювався літературними та художніми стереотипами. Польські легіонери, вдихаючись романами Сенкевича, зазіхали на українські землі та розглядали українців як ворогів, яких слід колонізувати та цивілізувати. З іншого боку, українці, під впливом козацької міфології, особливо "Тараса Бульби" Гоголя, бачили поляків як гнобителів та ворогів, з якими треба було вести непримиренну боротьбу.

Військова формація, створена українцями в Австро-Угорській імперії під час війни, називалася "Січовими стрільцями", що вказувало на козацьку спадщину, навіть якщо в Галичині ці традиції не існували. Ці конфлікти призвели до озброєних сутичок та польсько-української війни у 1918-1919 роках на Галичині, і навіть після можливості мирного угодження, обидві сторони не досягли компромісу. Польсько-українське порозуміння було складним навіть після підписання Варшавського договору у 1920 році, а пізніше Ризького договору між Польщею та Російською РСР у 1921 році. Ці конфлікти та негативні стереотипи вплинули на польсько-українські відносини впродовж століть, і навіть після цього періоду спроби знайти повністю взаєморозуміння не завжди були успішними. Хоча були і спроби такого порозуміння, зокрема відомий часопис "Культура" Єжи Гедройца, але їх вплив був обмеженим, і конфлікти продовжують існувати, що сприяє інтересам третіх сторін[55].

Справді, розрізнення між польською та українською літературами, або навпаки, регіональна концепція української, особливо галицької, літератури відзначається чітко. Не потрібно наводити доказів, що ця ідея існувала в польському суспільстві того часу, оскільки це було явищем досить поширеним. Інакше кажучи, частина польського суспільства визнавала українську літературу як окрему, водночас інша частина була байдужою або навіть ворожо налаштованою до неї. Це свідчить про відсутність єдиної культурної позиції в цьому суспільстві. Ця розбіжність також виявлялася в соціально-політичній ідеології. Розуміння польською літературою української літератури в другій

половині XIX століття часто було обумовлене їх соціальною ідеологією та походженням. Наприклад, позитивне та негативне сприйняття Тараса Шевченка, а також практичне використання "Кобзаря" польськими письменниками свідчили про те, як польська література була пов'язана з соціальними та ідеологічними аспектами української літератури[63].

Ця суперечка торкнулася і літературних стосунків. Польські письменники, які не просували "прогресивну" літературу, мало цікавилися українською літературою. Також у цей період, особливо після польсько-української війни та української анексії Польщі, на відміну від слідів польського впливу в польській поезії, польські письменники були залучені до української літератури, сучасності, польсько-радянської війни та польської класики, особливо в Радянській Україні. минуле. Деякі письменники та видавці декомунізували український матеріал з ідеологічної та історичної точок зору, зігравши важливу роль у розвитку літературних відносин між Польщею та Україною. Ці стосунки були значними і вплинули на розвиток обох літератур.

Лободовський в значній мірі відтворює польських романтиків "української школи" і має подібні погляди, зокрема у своїй поезійній полеміці з українським письменником Святославом Гординським. Також Лободовський віддавав шану українській літературі, відзначаючи її соціальну і історичну роль. Однак в історичному контексті Лободовський був самотньою фігурою серед своїх сучасників. Розрив із спільною польсько-українською традицією наступив після Другої світової війни через політичні обставини, але з часом відбулася нормалізація відносин між двома культурами. Літературні контакти стали обмеженими, переважно обмежуючись перекладами і літературознавством[48].

Наукові дослідження в українській літературі більшою мірою проводилися поляками, але не користувалися великою популярністю в українців. Розуміння літератури з одного боку не завжди визнавалося іншим і не завжди відображало справжню картину відносин. У повоєнний період

з'явилося кілька творів, у тому числі інтроспективні романи та вірші, в яких досліджуються складні відносини між польськими та українськими народами.

Деякі з цих робіт були спрямовані на поліпшення відносин і взаєморозуміння між обома культурами, в той час як інші, такі як "Луні в Бещадах", очорняли українців і Дека. Але серед цих творів особливої уваги заслуговують вірші Єжи Герасимовича, що копіюють його коріння і особистий досвід насильницької декомунізації лемків. Він створює вірші, наповнені спогадами та роздумами про втрачену культуру та час

1.3 Образ мігранта як літературний мотив

Образ емігрантів-важливий і цікавий літературний мотив, який отримав особливий розвиток в сучасній літературі і володіє глибоким смисловим потенціалом. Іммігранти-це люди, які залишають свою батьківщину з різних причин (політичних, економічних та соціальних) та мігрують до інших країн чи регіонів у пошуках кращого життя, нових можливостей чи безпеки. Цей мотив дає автору можливість розглянути різні аспекти людського досвіду та соціальних явищ.

Образ емігрантів з літературної точки зору являє собою складний і багатогранний мотив, що відображає не тільки процес еміграції, а й особисту і колективну долю тих, хто залишає батьківщину в пошуках нового життя в іншому місці. Літературний образ іммігрантів часто відображає ситуацію, в якій людина змушена емігрувати. Це можуть бути політичні конфлікти, війни, економічна нестабільність, релігійні переслідування або особисті причини. Літературні твори дозволяють вивчити ці мотивації та їх вплив на долю мігранта.

Міграція часто супроводжується зміною особистості і процесом адаптації до нового середовища. Література розглядає, як мігранти втрачають частину своєї колишньої ідентичності та намагаються адаптуватися в новому

суспільстві. Це може включати питання мови, культурних традицій та соціального статусу.

Мотив мігранта відображений у різних жанрах, включаючи романи, оповідання, поезію, драми, та автобіографії. Кожен жанр може принести унікальний підхід до розгляду теми міграції[35, с.169-176].

Літературознавці вивчають образ мігранта в різних літературних традиціях та контекстах. Порівняльний аналіз може розкрити схожість та відмінності в способах відображення міграції та долі мігрантів у світовій літературі.

Окрім розгляду історій мігрантів, літературна символіка та образи, пов'язані із мігрантами, можуть бути важливими для розуміння текстів. Це включає в себе такі образи, як "шлях" або "кордон," що символізують переходи та перешкоди на шляху міграції.

Літературний образ емігрантів відображає різні сторони життя тих, хто змушений покинути батьківщину і шукати новий будинок в чужій країні. Ця тема в літературі стає важливим способом розгляду не тільки самого акту міграції, а й фізичних, емоційних і психологічних проблем, що виникають в результаті цього процесу. Можуть бути різні фактори, які можуть визначити, чому ви шукаєте притулок або новий будинок. Основна причина цього-політичні конфлікти, які змушують людей подорожувати в інші країни. У літературі ця тема відображена в оповіданнях іммігрантів, які рятуються від конфліктів і небезпек і намагаються знайти безпеку і стабільність в інших країнах. Намагаючись зрозуміти психологічний стан і внутрішні конфлікти персонажів у розпал бойових дій, а також те, як справлятися з травмами і втратами, викликаними війною, автори вважають, що економічна нестабільність також може бути важливою темою в літературних творах, пов'язаних з імміграцією. Літературні герої, які покинули свою батьківщину в пошуках кращого життя, стикаються з реальними труднощами в адаптації до нового середовища, зруйнованої мріями і надіями на краще майбутнє, в той час

як письменники намагаються відобразити економічні труднощі в новій країні, боротьбу іммігрантів з їх надіями і розчаруваннями. Релігійні переслідування також можуть бути мотивацією для еміграції в літературних творах. Літературним героям, які відчують загрозу через релігію чи культурні переконання, можливо, доведеться покинути батьківщину, щоб здобути свободу в іншому місці, а особисті мотиви, такі як пошук кращої освіти чи професійних можливостей, також можуть служити перехідним фактором у літературі. Герой може опинитися в ситуації, коли він вибирає між декомунізацією своєї батьківщини і можливістю здобути освіту або продовжити кар'єру в іншій країні. У літературі міграція може бути не тільки зовнішньою подією, а й внутрішнім випробуванням характеру. Їхні емоції, боротьба та зміни, які вони переживають під час міграції, роблять цю тему дуже важливою та глибокою у світі літератури. Ці твори дають читачам можливість відчувати складність процесу міграції та співчувати героям, які змушені шукати новий дім у чужій країні.

Жанровий аспект в літературному відображенні мотиву мігранта є дуже різноманітним та цікавим, оскільки різні жанри надають авторам різні можливості висловити і розглянути цю тему. Мотив мігранта може бути відображений в таких літературних жанрах, як романи, оповідання, поезія, драми, автобіографії та багатьох інших, і кожен з них розкриває аспекти міграції зі свого унікального ракурсу. Романи про мігрантів можуть надати глибокий та широкий огляд долі персонажів, які змушені покинути свою батьківщину. Роман може дозволити авторові створити комплексні персонажі та подробиці їхнього життя, занурившись у їхні внутрішні конфлікти, відносини з іншими мігрантами та місцевим населенням, а також шукати відповіді на запитання про ідентичність та самопошук. Оповідання, як невеликий формат, можуть сфокусуватися на конкретних подіях або моментах у житті мігранта, дозволяючи авторові передати інтенсивні емоції та враження. Оповідання можуть бути ефективними в розгляді окремих ситуацій або

проблем, з якими стикаються мігранти. Поезія надає можливість авторам висловити свої почуття та думки у витонченій та образній формі. Вірші про мігрантів можуть бути наповнені сильними образами та метафорами, які допомагають виразити складність почуттів та досвіду переселенців. Драми про мігрантів можуть відобразити взаємодію персонажів у конфліктних ситуаціях або досліджувати теми ідентичності та адаптації. Діалоги та виставлення на сцені можуть надати глибокий інсайт у психологію персонажів. Автобіографії мігрантів, написані самими героями, дають читачеві можливість пережити міграцію через очі та досвід тих, хто її пережив. Ці тексти можуть бути особистими свідченнями про міграцію та її вплив на життя та ідентичність[8,10,11,12,13,14,15,16,17].

В кожному з цих жанрів мотив мігранта відкривається з різних боків та дозволяє авторам та читачам краще розуміти долю та внутрішні конфлікти тих, хто змушений шукати новий дім у чужій країні[6, с.53-64].

Літературна символіка та образи, пов'язані із мігрантами, грають важливу роль у розумінні текстів і можуть додати глибину та контекст темі міграції. Образ шляху часто використовується для відображення самого акту міграції. Шлях може бути довгим, справжнім випробуванням, яке мігранти повинні подолати. Він символізує подорож, невизначеність та небезпеку, а також надію на краще майбутнє[63, с.293]

Образ кордону підкреслює фізичні та культурні перешкоди, з якими стикаються мігранти при в'їзді в нову країну. Це може бути бюрократичними процедурами, паспортними перевітками або навіть прийняттям нової культури. Кордон також може репрезентувати розділену ідентичність мігранта[38, с.83-84].

Зображення багажу показують, що іммігранти привезли з собою в нове місце проживання. Це матеріальні речі, а також культурні цінності, спогади та

спадщина. Таке зображення може відображати особистість іммігранта і його пошуки.

Символіка землі або Батьківщини в літературі з декомунізації ілюструє багатогранні відносини між іммігрантами і місцем їх народження. Це може бути місце ностальгії та солідарності, а також місце травми та дисонансу.

Мова є важливим символом імміграції, оскільки вона представляє форму спілкування та ідентичності іммігрантів. Зміна мови та двомовність можуть бути ключовим моментом у тексті, що розкриває адаптацію іммігрантів.

Ці символи та зображення надають тексту глибокий психологічний та культурний контекст та допомагають читачам краще зрозуміти складність та універсальність досвіду міграції.

Висновок до розділу 1

Було вивчено поняття мігранта в сучасному літературному дискурсі. Мігрант став актуальною темою в літературі, оскільки світ стикається з різними формами міграції, політичні конфлікти, війни, економічна нестабільність чи особисті мотиви. Літературні твори дають можливість досліджувати ці мотивації та їх вплив на долю мігрантів. Вони розкривають складний внутрішній світ переселенців, їхні надії, страхи та втрати.

Далі, ми розглянули характерні особливості української та польської літератур і їх взаємозв'язок. Українська та польська літератури мають багатий історичний контекст та спільні моменти в контактах між націями. Цей взаємозв'язок відображається в образах мігрантів, які можуть бути героями як української, так і польської літератури. Такий підхід дозволяє розглядати тему міграції з різних культурних та історичних перспектив.

Окрему увагу було приділено образу мігранта як літературному мотиву. Літературні твори використовують символіку та образи, пов'язані із мігрантами, для передачі їхнього досвіду та почуттів. Наприклад, образ

"шляху" або "кордону" стає символами переходу та перешкод на шляху міграції. Ці образи допомагають читачам краще розуміти складний світ мігрантів та відчувати їхні переживання.

РОЗДІЛ 2

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ОБРАЗУ МІГРАНТА У СУЧАСНИХ ПОЛЬСЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРАХ

2.1 Схожості в образі мігранта у польських та українських творах

Починаючи з ХХ-го століття, в українській літературі почали з'являтися образи українців, які були змушені залишити свою батьківщину і вирушити в інші країни через різноманітні причини. Література завжди була і залишається інструментом, що відображає настрої та події у суспільстві. Велика кількість художніх творів, присвячених темі еміграції українського населення, свідчить про її важливість для українського народу. Причини, що спонукали українців масово емігрувати, були різноманітними. Найчастіше це були бідність, голод та неможливість забезпечити достойні умови життя у своїй рідній країні. Переселенню сприяли також війни та епідемії. Хоча ці причини можуть бути в минулому, еміграція лишається актуальною. Нині від'їзд українців за кордон - це більше прагнення до самореалізації та пошук кращих умов для життя. Образ емігранта почав з'являтися в українській літературі з часів перших хвиль еміграції населення на початку 20-го століття. Кращі приклади цього образу можна знайти в новелах Василя Стефаника "Камінний хрест" та Андрія Чайковського "Бразильський гаразд". Сюжет обох творів дещо схожий: віра в краще життя, важка праця та бідність змушують селян із Західної України покинути свої рідні місця та розпочати пошук щасливішого життя в інших країнах, таких як Канада та Бразилія[58,59,62].

У творах Василя Стефаника та Андрія Чайковського є схожість в зображенні образів емігрантів. У обох авторів головний герой представлений втомленим від життя і більше не бажає продовжувати боротьбу на межі

виживання. У романі Василя Стефаника "Камінний хрест" головному герою Івану доводиться перевтомлюватися в горбуні, який викопує трав'яний коло, щоб виростити ґрунт і захистити її від впливу негоди, а Іван старіє, що робить його все більш важким і виснажливим. на межі виживання, щоб виконати це повсякденне завдання.

У новелі Андрія Чайковського "Бразильський гаразд " головний герой мріє про краще життя в інших країнах, особливо в Бразилії. Для них ця країна здається казкою: там ви можете володіти своєю землею практично без сплати податків, а земля дуже родюча. Мрія про краще життя в іншій країні відображає бажання іммігрантів знайти щастя і уникнути труднощів життя в своїй країні.

Емігранти, вирушаючи на чужину, сподівалися знайти кращі умови життя, але чи справді їхні очікування відповідали реальності. Часто вони опинялися перед важкими умовами, не менш виснажливими, ніж ті, які вони залишили вдома. Незалежно від місця переселення, праця чекала їх скрізь. Проте, в інших країнах була можливість здобути гідний рівень життя для себе та своєї родини. Літературні твори письменників-емігрантів стали важливим джерелом для зображення життя українців за межами України. Такі твори, як "На твердій землі" Уласа Самчука та новели Докії Гуменної зі збірки "Серед хмаросягів", змальовують тяжкості та труднощі, які емігранти долали в своєму шляху до кращого життя. У творі Самчука, головний герой, пройшовши довгий та тернистий шлях, здобуває власний будинок, про який завжди мріяв. Його шлях відображає важкість переїзду та боротьбу за краще майбутнє: "Я вперше у свої 38 років став власником частинки нашої планети, яку я можу назвати своєю фортецею" . Образ емігранта набуває нових рис у різні періоди часу, проте його працьовитість та наполегливість залишаються незмінними[19].

У збірці Докії Гуменної "Серед хмаросягів" змальовано життя українців з різних позицій. Художньо інтерпретуючи образ емігранта, автори акцентують увагу на важливих аспектах культурної пам'яті. Персонажі збірки демонструють свою відданість національним традиціям, при цьому

популяризуючи українську культуру та спадок. У романі Марини Гримич "Падре Балтазар на прізвисько Тойво" досліджується життя авантюриста, який потрапив до Бразилії і створив там майже ідеальне суспільство. Роман відзначається таємничістю та демонструє, що українцям доводилося використовувати різні методи для адаптації в чужій країні. У романі Наталки Сняданко "Фрау Мюллер не налаштована платити більше" розглядається образ жінки-заробітчани Христини. Вона, як і інші переселенці, вирушила за кордон з метою заробити гроші та покращити своє матеріальне становище. Проте під час перебування за кордоном, Христина та її подруга використовували цей час для особистого розвитку. Вони навчалися, здобували нові знання та пізнання, що допомагало їм зростати як особистостям. Жінка виявляла здатність до аналітичного мислення та намагалася розуміти суть подій в навколишньому світі[20, с.104-114].

У романі Зосима Дончука "Гнат Кіндратович", написаному в кінці 50-х років ХХ століття, розглядається образ радянського експедитора, що переїхав до США та Канади після Другої світової війни. Головний герой везе з собою символи багатства та статусу, такі як баварський капелюх, краватка-метелик та цигарки "Кемел". Для нього Америка є символом бажаної свободи та можливості збагатитися, і він вирушає туди з цими метами. Гнат Кіндратович відчуває себе господарем та стає власником краму зі значним прибутком. Його жага до наживи призводить до різних спроб шахрайства та збагачення. Його пошуки щастя, розгляданого як матеріальний достаток, завершуються безуспішно, і він втрачає свою національну ідентичність, приймаючи американський спосіб життя. Кінцівка повісті є сатиричною, а Гнат Кіндратович гине на знімальному майданчику в Голівуді. Однак автор підкреслює, що історія матиме своє продовження[21].

В романі "Будинок 1313" Зосима Дончук відтворює життя українських емігрантів, які шукають щастя за межами своєї батьківщини. Головний герой, Петро Залізник, проживає в будинку під номером 1313 і відчуває, що це стало

символом його прагнення до господарства та розбудови "своєї України". Містичні елементи у сюжеті, такі як числа "тринадцять", спонукають героя до відчуття, що це його доля. Автор також описує інших персонажів, таких як

Мілена Бравн, удова німецького офіцера, яка репрезентує новий тип жінки, готової використовувати свої чари для досягнення своїх цілей. Також у будинку відбуваються інтриги та секрети, особливо на третьому поверсі, де мешкають жінки, які часто змінюють кавалерів. Петро Залізник приймає рішення одружитися зі своєю однокурсницею Лесею, що відзеркалює жвавість і складність сюжету. У кінці твору Петро стає брамником "американського раю" і вирішує, хто має право на вступ, а хто ганьбить образ емігранта[22].

У збірці оповідань Василя Махна "Дім у Бейтінг Голлов" та інших творах відтворено різні образи українських мігрантів, які мріють про краще життя в Америці. Повісті розповідають про різні покоління та категорії переселенців, включаючи робітників та інтелектуалів, які намагаються здійснити свою "американську мрію". Письменник підкреслює, що традиція емігрувати властива не лише сучасним українцям, але й попереднім поколінням. Ця міграція є спробою зберегти зв'язок з рідною культурою та батьківщиною, навіть у чужій країні. Також розкрито внутрішній конфлікт і пошуки ідентичності, які супроводжують переселенців. У творах сучасних письменників, як Олесь Забужко та Артем Чапай, описується подібна драма емігранта, який, потрапивши серед інших мігрантів або місцевого населення, змушений змінювати свої погляди та адаптуватися до нових умов. При цьому розглядаються складні психологічні аспекти та втрата ідентичності під впливом зовнішніх обставин. Таким чином, українська література відображає різноманітні аспекти еміграції та міграції, розкриваючи історичні, культурні та психологічні виміри цього явища[23].

У творі "Гніздо горлиці" Дарина поступово втрачає впевненість у собі та відчуває свою меншовартість під впливом суворої господині та нових життєвих обставин в міграції. На батьківщині вона є рішучою і впевненою в собі, але в

чужій країні змушена підлаштовуватися до примхливої господині, що призводить до її постійного стресу та страху вчинити щось неправильно. Ця ситуація також стосується інших персонажів, таких як Галина, яка в еміграції стає меркантильною та деградованою, змінює своє ім'я та втрачає моральні принципи. У творах підкреслюється, що еміграція може призвести до втрати національної самоідентичності та моральної деградації, особливо в умовах, де переселенці змушені адаптуватися до нового середовища. Отже, сучасна українська література відображає багатоаспектність еміграції та її вплив на психологію та моральні цінності переселенців, і ця тема набула нових підходів у порівнянні з минулими століттями[24].

У сучасній українській літературі тема еміграції відображається в різноманітних аспектах, відзначаючи нові тенденції порівняно з минулими століттями. Письменники ставлять під сумнів стереотипні уявлення про життя за кордоном, розкривають психологічні та емоційні переживання переселенців, та підкреслюють загрозу втрати національної самоідентичності та моральної цілісності у новому середовищі. Особисті драми, втрати і знущання, які переживають герої, стають центральними темами творів. Сучасні письменники намагаються зробити читачів більш свідомими щодо складнощів, з якими стикаються емігранти, підкреслюючи важливість збереження своєї національної та культурної спадщини навіть у чужому середовищі. Літературні твори стають дзеркалом, в якому суспільство може побачити реалії життя переселенців та сприйняти їхні переживання та боротьбу за ідентичність у чужій країні. Таким чином, сучасна українська література активно висвітлює проблематику еміграції, надаючи цій темі новий рівень глибини та емоційної насиченості[25].

„Гімн,” - це свого роду монолог, який суб'єкт лірики веде з Богом. Особа, яка говорить у вірші, з ностальгією описує оточуючий її красивий пейзаж. Це дуже сентиментально і меланхолійно, що відповідає стану душі суб'єкта лірики, який через кілька разів повторює "Сумно мені, Боже", вказуючи на те, що він

загублений і не може знайти себе в, врешті-решт, прекрасній реальності. Однак він намагається вказати своє місце і якимось себе визначити там, де знаходиться. Він говорить про те, що сумує за своєю рідною країною, в якій залишив свої найближчі люди, тому відчуває себе відчуженим у своєму шляху. Суб'єкт лірики, як емігрант, залишається анонімним, а люди, які його оточують, ставляться до нього з певною дистанцією. Однак він не виражає своїх почуттів і приховує тугу у собі. Лише перед Богом він визнається, описуючи, наскільки великий у нього жаль і розгнівання через страждання, які його супроводжують у зв'язку з еміграцією. Його відчай порівнюється з відчаєм, який відчуває дитина, коли мати відходить від неї. Еміграція викликає в ньому відчуття безглуздя і самотності, оскільки він не може знайти себе подалі від своєї рідної країни. Подорож, яку він здійснює, розглядає як щось безцільове та лякаюче. Лише спогади про найближчих та країну, в якій він виріс, дають йому хвилини заспокоєння. Сумний настрій гімну підсилює сумнів щодо майбутнього суб'єкта лірики, який не впевнений, що чекає його в найближчий час. Непевність, загубленість та пригніченість постійною еміграцією - це почуття, які постійно супроводжують особу, яка говорить у вірші. Вона вказує, що навіть смерть не може дати йому повного заспокоєння та дати таку прагнену спокій. Повній драматизму ситуації додає той факт, що Бог залишається глухий на клич суб'єкта лірики. Отже, "Гімн" Словацького несе надзвичайно сумний і меланхолійний образ емігранта, який поза межами своєї країни не може знайти свого "я"[27].

П'єса Славомира Мжозека "Емігранти" відображує двох польських мігрантів, які живуть разом в бідному місці у одній з країн Західної Європи. Це дві абсолютно різні постаті - герой з ініціалами АА - це інтелігент, який шукає на чужині політичної та наукової свободи, а його товариш ХХ - простий робітник, який мріє про фінансову свободу. Спочатку може здатися, що життя на еміграції - це їх шанс, але насправді воно символізує їхню трагічну ситуацію і відчуженість.

Побувавши за кордоном, пан АА гордиться польською культурою та бажає забути про рідні звичаї, а ХХ навіть про них не знає, оскільки він дуже слабо освічений. Для пана АА спогади не мають значення, і він віддав би їх, відмовившись від них, а для ХХ вони мають велике значення і стають причиною сумування, не стільки за самою Польщею, скільки за родиною і рідними місцями. Обоє зіштовхуються з приниженням, що підтверджується брудним місцем, в якому вони живуть, і тим, що, навіть працюючи важко, ХХ не може зв'язати кінці з кінцями і ходить голодним, занедбаним і не встигає вчасно сплатити орендну плату[63].

Їхня трагедія полягає в тому, що, якщо б вони повернулися в рідну країну, то, ймовірно, їхня матеріальна та політична ситуація була б ще гіршою, ніж за кордоном, хоча, по суті, важко собі уявити це. У п'єсі Мжозека еміграція виникає з трагічного стану справ в Польщі, який зробив людей вибирати життя на чужині, як рабів, натомість щоб жити у власній країні, де їх ще гірше ставлять. Страждання емігрантів символізують дуже важке становище Польщі та трагічну долю людей, які вирішили залишити її, щоб покращити своє положення. Разом з тим у "Емігрантах" еміграція пов'язана з напруженістю, сварками та взаємною зневагою один до одного. З одного боку, заслання, до певної міри, стає шансом на матеріальну, наукову та політичну свободу, але з іншого боку - вона пов'язана з сумом за рідиною, відчуженням в чужому світі та приниженням. Пани ХХ і АА живуть ілюзіями, обманюють самих себе, а один одного використовують для власних цілей, замість співпраці і спроби покращити своє становище. Видима безсилля, відмова і безпомічність обох героїв, а їхню трагічність поглиблює остання сцена, коли після спалення всіх заощаджених грошей пан АА і ХХ втрачають все те, заради чого вони обрали еміграцію[63].

"Верблюди на степу" - це роман, автором якого є Єжи Кшиштоць. Він розповідає історію групи близьких собі поляків, яких змушено було емігрувати через початок Другої світової війни. Разом вони вирушають до Казахстану, де

працюють в колгоспі та при будівництві залізничної магістралі, подолуючи сотні кілометрів у своїй подорожі через степи Казахстану і холодні пустелі Узбекистану. Вони годуються важкою працею та борються з голодом і хворобами, не маючи доступу до медикаментів та відповідної їжі. В цих надзвичайно важких умовах, їх фізично здолала відсутність ліків та недостатнє харчування, проте їхню психічну силу зберігає спільна підтримка та енергія молодості. Саме завдяки цьому вони здатні пережити муки військової еміграції та перемогти зиму, голод і тугу за рідною країною. Події та спогади передвоєнної Польщі завжди присутні в розмовах героїв, які з ностальгією обговорюють минуле, перед вибухом війни. З одного боку, еміграція у цьому романі - це прокляття та боротьба за виживання, але з іншого боку, молоді герої розглядають її як пригоду та навчання життя в світі дорослих, де вони переживають перші закоханості, фантазії та розчарування. Це еміграція, складна та примусова, але вона дозволяє їм зіткнутися з найважчими викликами. Як показують всі розглянуті сьогодні твори, доля емігрантів дуже складна; вони важко впораються з життям на чужині, їх не цінують і мають проблеми з адаптацією в чужому світі. Вони самотні, невпевнені в своєму майбутньому, сумують за батьківщиною і заблудились у світі, через який вони подорожують. Найбільшою їхньою проблемою є туга за рідною країною, тому тема емігранта часто підкреслюється як меланхолійна і сентиментальна. Зауважується, що тема емігранта - це популярний літературний мотив, який зустрічається в польській літературі, починаючи з романтизму. Саме після Листопадового повстання в Польщі розпочалася Велика Еміграція поляків, і, на жаль, вона триває до сьогодні, чому свідчать мільйонні групи співвітчизників у Великій Британії, Німеччині та Скандинавії. Нехай ця тема буде досліджена та відзначена в історії літератури, оскільки вона свідчить про важливий аспект культури та історії[63].

Образ емігранта в польських і українських творах часто характеризується глибокою тугою за батьківщиною і великою ностальгією за батьківщиною. 1.

Ця тема є центральною для їхнього досвіду і є однією з найпоширеніших у літературі обох країн. Іммігранти переживають втрату своєї землі та місця походження, і їх ностальгія дуже сильна. Ця туга за батьківщиною виражається в їх промовах і роздумах, вони з любов'ю згадують свою батьківщину і місце, де вирости. Зазвичай вони намагаються зв'язатися зі своєю культурою та традиціями, щоб не втратити їх у новому середовищі. Туга за домом є поширеним фактором, який впливає на їх психічний стан та стосунки з іншими іммігрантами. Вони намагаються залишатися на зв'язку зі своєю культурою та мовою, щоб зберегти частину свого світу. Ця туга за домом не тільки визначає багато імміграційні рішення і дії, але і надає глибину і емоційне напруження їх переживань.

У польській і українській літературі мігранти часто переживають складнощі у пошуках своєї ідентичності. Поки перебуваючи на чужині, вони можуть відчувати втрату зв'язку зі своїм корінням і ставати об'єктом надв'язуваної ідентичності, яка не завжди відповідає їхнім справжнім переконанням та сутності. Мігранти шукають відповіді на питання, хто вони насправді, у новому оточенні, де культурні референції та норми можуть суттєво відрізнятися від їхнього рідного середовища. Вони можуть пробувати адаптуватися до нового оточення, але це може викликати конфлікти у них самих, оскільки вони намагаються зберегти свою історію, культурні традиції та мову. Цей пошук ідентичності може бути довгим та важким процесом, який супроводжується низкою внутрішніх конфліктів та роздумів. Мігранти можуть по-різному вирішувати цю проблему, проте ця тема часто виражена в літературних творах обох країн та допомагає розуміти складність та розмаїтість досвіду мігрантів.

У польській та українській літературі іммігранти регулярно стикаються з різними формами соціальних заворушень, економічними труднощами та почуттям позбавлення соціальних прав. Це досить поширена проблема, що відображає реальний досвід багатьох іммігрантів. Прибувши до нової країни чи

регіону, іммігранти часто стикаються з бюрократичними труднощами та незрозумілими законами та правилами. Вони можуть бути позбавлені соціального забезпечення, доступу до охорони здоров'я, освіти та інших життєво важливих послуг. Мігранти часто намагаються адаптуватися до нового середовища, але це дуже складно, оскільки іноді вони стикаються з ворожими структурами та системами, які їх використовують. Такий досвід може викликати у іммігрантів почуття безпорадності і позбавлення прав. Вони намагаються знайти способи вижити і адаптуватися до нових умов, але це часто є серйозною проблемою.

Ця тема часто відображається в літературних творах обох країн, підкреслюючи важливість гуманітарного аспекту міграції та необхідність захисту прав і гідності кожного, а також привертаючи увагу читачів до міграції.

Образ емігрантів у польській та українській літературі часто асоціюється зі станом самотності. Емігранти можуть відчувати себе відчуженими від своєї сім'ї, місцевої культури та навколишнього середовища, але це може призвести до глибокого почуття самотності та втрати. Після прибуття в інші країни і регіони мігранти залишають після себе родичів і друзів. Вони можуть бути далеко від сім'ї надовго або навіть назавжди. Ця розлука з коханою людиною може викликати глибоку тугу та самотність, оскільки вони не мають можливості поділитися своєю радістю, щасливими моментами чи навіть життєвими труднощами зі своєю коханою людиною, і вони хочуть бачити їх поруч із собою. Крім того, іммігранти відчують себе чужинцями в новому середовищі. Вони можуть не знати мови країни, в якій вони перебувають, або можуть не розуміти місцеві ритуали та звичаї. Це також може посилити почуття самотності та самотності. Таким чином, образ міграції в літературі обох країн добре передає важливість теми самотності та втрати в контексті міграції. Він розкриває психологічні та емоційні аспекти імміграційного досвіду та підкреслює необхідність підтримки та розуміння іммігрантів, які переживають ці складні емоції.

Висновок про те, що образ емігрантів пов'язаний з ситуацією самотності і втрати, заснований на аналізі багатьох літературних творів, представлених як у польській, так і в українській літературі. Цей аналіз відображає те, як письменники з обох країн передають емоційні та психологічні аспекти досвіду еміграції за допомогою образів, сюжетів та внутрішніх монологів. characters. In і в Польській, і в українській літературі еміграція систематично відтворюється як тема втрати.

Це відображається в літературних творах з кількох аспектів, таких як втрата культури корінних народів, сім'ї, Батьківщини та ідентичності іммігрантів. Письменники з обох країн детально вивчають цю тему і покладаються на різні літературні прийоми, щоб передати складні емоційні та психологічні аспекти імміграційного досвіду. На цих роботах іммігранти відчують сильний психологічний тиск і відчують себе відірваними від своїх коренів і культури. Вони прагнуть зберегти свою ідентичність та зв'язок зі своєю батьківщиною, але це часто неможливо через фізичне дистанціювання та соціокультурну асиміляцію. Втрата членів сім'ї та близьких людей стає найважливішою частиною теми втрати.

Загалом, тема втрати літератури, пов'язаної з імміграцією до Польщі та України, допоможе читачеві краще зрозуміти складність імміграційного досвіду та його вплив на особистість та емоційний стан іммігрантів.

Отже, аналізуючи літературні твори Польщі та України, можна виявити деякі суттєві подібності в образі емігрантів. Обидві літератури охоплюють на вищому рівні теми туги і втрати, а також пошук ідентичності в незнайомій обстановці. Іммігранти з обох країн відчують психологічний тиск і соціальну тривогу, часто стикаючись зі змінами соціального статусу і обмеженнями своїх прав. Самотність стає важливим аспектом їхнього досвіду, а втрата сім'ї та місцевої культури стає джерелом найглибших емоційних переживань.

Загалом образ емігрантів у польській та українській літературі багатогранний і психологічно насичений. Ця подібність, як повідомляється про досвід міграції, відображає важливість цих тем для спільного людства та літературного мистецтва. Це також допомагає краще розуміти та співпереживати іммігрантам з обох країн та показує, як імміграція сильно впливає на людей у різних соціокультурних та історичних контекстах.

2.2 Відмінності в образі мігранта у польських та українських творах

Образ емігрантів у польській та українській літературі показує суттєву різницю у підході до цього питання. Польська література часто зосереджується на ситуації внутрішньої міграції, її психологічному досвіді та емоціях. Персонажі польських творів часто відчують глибоку тугу за домом, намагаючись відобразити свою індивідуальність і висловити свої внутрішні конфлікти. Українська література, навпаки, чутлива до зовнішніх спостережень, конкретних життєвих ситуацій, зовнішнього середовища, в якому опиняються переселенці. Еміграція часто відображається в українських творах як зміна відомого середовища та адаптація до нового життя. Персонажі українських творів можуть не тільки знайти соціальну та економічну стабільність, а й зосередитися на взаємодії з іншими культурами і сусідами по кімнаті. Відмінності в цих підходах відображають відмінності в традиціях і культурних цінностях Польщі та України. Польська література часто робить упор на внутрішній світ і психологію персонажів, а українська література віддає перевагу зовнішнім спостереженням і зовнішнім ситуаціям.

Польська література розглядає еміграцію в негативному світлі, яке часто асоціюється з відсутністю патріотизму та неприйняттям коренів. Іммігранти в польських творах можуть бути зображені як люди, які вважають за краще жити за кордоном, далеко від своєї батьківщини і культурної спадщини. Ця літературна традиція часто відображає консервативні погляди іммігрантів і

супроводжується критикою тих, хто вважає за краще жити за кордоном. Українська література, навпаки, приділяє більше уваги соціальним та економічним аспектам еміграції. Трудові мігранти України можуть зіткнутися з труднощами і боротьбою за соціальний статус і економічну стабільність. У зв'язку з цим українська література проявляє більш гостинне ставлення до переселенців і робить упор на їх зусиллях щодо поліпшення їх життя. Ці відмінності ілюструють різницю в поглядах і культурних особливостях Польщі та України. У той час як польська література в цілому протиставляє еміграцію патріотизму та відданості Батьківщині, Українська література приділяє більше уваги економічним та соціальним реаліям еміграції та наголошує на необхідності враховувати ці аспекти при вивченні та розумінні міграційних явищ.

Польська література часто відображає польську ідеологію та патріотичний підхід до теми міграції. Ідея патріотизму і відданості батьківщині є важливою складовою польської літературної традиції, і це відображається у сприйнятті міграції. Мігранти часто зображуються як ті, хто віддали перевагу життю за кордоном та відірвалися від своєї батьківщини та культурного спадку. Ця літературна традиція сповнена критики відносно до тих, хто вибирає жити за кордоном, і часто підкреслює негативний вплив міграції на патріотизм та зв'язок із батьківщиною. В українських творах часто більше акцентується на соціальних та економічних аспектах міграції, звертаючи увагу на труднощі та виклики, з якими стикаються мігранти. Такий об'єктивний підхід сприяє розумінню та вивченню міграційних процесів як частини соціальної реальності без сильного патріотичного кольору. Ці відмінності у сприйнятті міграції свідчать про вплив культурних та історичних особливостей кожної країни на літературні теми та акценти. Польська література дотримується патріотичного підходу та ідеології, що робить її відмінною, тоді як українська література більше зосереджена на соціальних та економічних аспектах міграції, ставлячи справедливий акцент на життєві реалії мігрантів.

Польська література часто акцентує увагу на конфліктах та труднощах, які виникають у процесі взаємодії між різними культурами та національностями. Такі конфлікти можуть включати непорозуміння, стереотипи та розбіжності у сприйнятті світу. Польські твори нерідко зображують ситуації, де мігранти стикаються із ворожнечею або викликають негативну реакцію із боку місцевого населення. З іншого боку, українська література частіше надає позитивних аспектів взаємодії між різними культурами. Українські твори можуть підкреслювати співпрацю, взаєморозуміння та спільні цінності, які виникають у процесі зустрічі різних культур. Такий позитивний підхід допомагає створити образ міграції як чогось, що збагачує суспільство та сприяє культурній різноманітності. Відмінності в підходах до взаємодії між культурами у польській та українській літературі відображають різні підходи до розуміння міжкультурних відносин та співіснування. Польська література нерідко ставить у фокус конфлікти, тоді як українська література більше нахиляється до акцентування позитивних аспектів взаємодії між культурами.

Польська література іноді може приймати негативне ставлення до іммігрантів, розглядаючи їх як групу, яка відчужується від польської культури та мови. Це може відображати консервативний погляд на імміграцію та побоювання, пов'язані зі змінами у суспільстві. Польські твори можуть підкреслювати важкість асиміляції та відчуження, яке іммігранти можуть відчувати у новому культурному середовищі. Такий підхід може відображати толерантніший погляд на імміграцію та бажання підкреслити переваги культурного обміну та взаємодії. Українські твори можуть акцентувати на позитивних аспектах імміграції, таких як нові можливості, збагачення культурного досвіду та співіснування різних культур.

Польська література акцентує увагу на більш критичному ставленні до міграційної політики країни. Такі твори можуть відображати обурення або сумніви стосовно масштабів імміграції, можливих наслідків для власної культури та суспільства, а також проблем, пов'язаних із відсутністю контролю

та інтеграцією іммігрантів. Це відображає консервативний погляд на міграцію та побоювання, пов'язані зі змінами у суспільстві.

Українська література, навпаки, може приймати більш сприйнятливий погляд на імміграцію як на спосіб покращити якість життя. Такі твори можуть підкреслювати переваги прийому іммігрантів, такі як економічний розвиток, культурний обмін та взаємодія, а також сприяння різноманітності в суспільстві. Цей підхід може відображати толерантніший погляд на імміграцію та бажання акцентувати позитивні сторони приїзду іммігрантів.

В польській літературі внутрішні конфлікти мігрантів є активно висвітлюванні, особливо ті, які пов'язані з втратою ідентичності та відчуттям відчуження в новому середовищі. Такі твори можуть докладно досліджувати психологічні переживання мігрантів, їх зусилля знову знайти свою ідентичність або адаптуватися до нових умов.

Українська література, натомість, приділяє менше уваги внутрішнім конфліктам мігрантів, пов'язаним із втратою ідентичності. Це пов'язано з тим, що українська література більше спрямована на зовнішні обставини та життєву дійсність мігрантів, а не на їхні внутрішні стани. Можливо, в українських творах акцентується більше уваги на суспільних аспектах міграції, таких як трудова міграція, економічні труднощі та соціальне інтегрування.

В польській літературі можна спостерігати більше акценту на внутрішні конфлікти мігрантів, пов'язані з втратою ідентичності, тоді як українська література зазвичай менше виділяє цей аспект, зосереджуючись на зовнішніх аспектах міграції.

Українська література надає більше уваги соціальним проблемам та незахищеності мігрантів в новій країні. В творах українських письменників часто акцентується на життєвих труднощах, з якими стикаються мігранти. Це включає в себе економічні виклики, змушене працевлаштування на

низькооплачувані роботи, труднощі в здобутті освіти та доступі до медичних послуг.

В українській літературі також може бути підкреслено проблеми незахищеності мігрантів, які зазвичай зустрічаються в новій країні. Це може включати в себе їхню вразливість перед експлуатацією, дискримінацією, а також брак доступу до соціальних та правових прав. В цьому контексті українська література може виносити на поверхню проблеми соціальної справедливості та прав людини, які стосуються мігрантів.

Отже, українська література акцентує більше на соціальних проблемах та незахищеності мігрантів в новій країні, детально досліджуючи їхні труднощі та вразливість перед різними видами експлуатації та дискримінації.

2.3 Вплив соціокультурного контексту на формування образу мігранта в польських та українських творах

Соціокультурний контекст кожної країни грає ключову роль у формуванні образу мігранта в літературі. В Польщі та Україні існують власні історичні, соціальні та культурні особливості, які визначають сприйняття мігрантів і впливають на спосіб, яким вони зображуються в літературних творах. Історія кожної країни має свої унікальні риси, які визначають сприйняття міграції. Польща і Україна мають багато років історичних змін і конфліктів, які вплинули на ставлення до мігрантів. Соціальні умови в Польщі та Україні різняться за рівнем розвитку, економічною стабільністю та доступністю соціальних служб. Ці фактори впливають на те, як мігранти сприймаються і як їх життя зображується в літературі. Польська та українська культури мають свої унікальні риси, які впливають на сприйняття мігрантів як чужих або співвітчизників. Етнічні і культурні різниці можуть відігравати важливу роль у формуванні образу мігранта. Історія міграції в обох країнах має свої особливості. В Польщі існують численні спільноти польських емігрантів, які

мають вплив на сприйняття міграції в літературі. Україна також має довгу історію еміграції, яка може впливати на спосіб, яким мігранти зображуються в творах. Політичні та соціальні зміни в обох країнах можуть впливати на спосіб, яким мігранти сприймаються та розуміються в літературі. Політичні кризи, реформи та інші події можуть формувати погляди на мігрантів. Важливим фактором є ставлення до ідентичності мігрантів. Чи відзначається акцент на збереженні та підтримці власної ідентичності, чи на взаємодії та адаптації до нового оточення. Вплив глобалізації і міжкультурного обміну може варіюватися в обох країнах, відображаючи відкритість до інших культур та взаємне вплив.

Польська література часто віддзеркалює патріотичний дух та ідеології країни, що може призводити до більшого консервативного підходу до теми міграції. Польська література часто наголошує національну ідентичність та патріотизм. Це може впливати на ставлення до мігрантів, які можуть розглядатися як загроза або чужі для польської культури. В контексті патріотичного націоналізму польські літературні твори можуть менше акцентувати увагу на інших культурах та різноманітності. Мігранти можуть сприйматися як чужі елементи, які не вписуються в національний контекст. Патріотичний дух сприяє збереженню традицій та цінностей, що може впливати на сприйняття мігрантів, які можуть бути сприйняті як ті, хто не дотримується цих традицій. Патріотична ідеологія може впливати на сприйняття мігрантів як загрози для національної єдності та ідентичності. Мігранти можуть бачитися як особи, які відхиляються від польської ідеології. Можливо, більш консервативний підхід в польській літературі також відображає бажання багатьох емігрантів повернутися до Польщі та зберегти польську ідентичність. Польські письменники відіграють активну роль у формуванні патріотичного підходу до теми міграції через свої твори та публічні виступи. Історія Польщі, яка включає численні конфлікти та події, може вплинути на спосіб сприйняття міграції та мігрантів[63].

Таким чином, польська література може відображати більш консервативний підхід до теми міграції, акцентуючи патріотичні та ідеологічні аспекти, які визначають сприйняття мігрантів.

Історичні події відіграють важливу роль у формуванні образу мігранта в літературі кожної країни. Історичні події, такі як війни, конфлікти і революції, можуть створювати специфічний контекст для міграційних процесів і відображатися в образі мігранта в літературі.

Історичні події відіграють важливу роль у формуванні образу мігранта в літературі кожної країни. Вони створюють специфічний контекст для міграційних процесів і впливають на сприйняття та роль мігрантів у суспільстві. Проведення війн і конфліктів у рідній країні може призвести до масової міграції населення в пошуках безпеки та уникнення небезпеки. Мігранти, що втекли від воєн, часто відображаються в літературі як жертви, які шукають притулок в інших країнах. Революційні події та зміни у політиці можуть змусити громадян виїхати за кордон. Мігранти, які стали свідками або учасниками революцій, можуть бути предметом інтересу для літературних творів, оскільки вони представляють собою тих, хто прагне свободи і змін. Історичні травми, такі як голодомори, геноциди та репресії, можуть залишити глибокий слід у колективній пам'яті нації. Мігранти, які пережили подібні трагедії, можуть мати важливе місце в літературі, допомагаючи світові зрозуміти страждання і втрати. Рухи та реформи, спрямовані на поліпшення умов життя громадян, також можуть впливати на міграційні процеси. Мігранти, які перебували в активному політичному або соціальному опозиційному середовищі, можуть розглядатися як борці за зміни і відображатися в літературі як символи опозиції та боротьби за права людини. Періоди перебудови і трансформації в історії країни можуть призвести до масової міграції населення в пошуках кращого майбутнього. Мігранти, що шукають нові можливості у часи змін, можуть відображатися в літературі як відважні піонери і підприємці. Історичні події, такі як завоювання та колонізація, можуть призвести до масової

міграції населення між різними територіями. Мігранти, які стикаються з такими процесами, можуть відображатися в літературі як люди, що шукають новий дім у нових умовах. Втручання іноземних держав у справи інших країн може призвести до масової міграції населення, втрати стабільності та загострення конфліктів. Мігранти, які

Кожна країна має свою унікальну культуру, традиції та цінності. Ці особливості можуть впливати на те, як мігранти сприймаються в новому оточенні і як їхня ідентичність розвивається. Літературні твори можуть відобразити ці культурні відмінності. Унікальна культура, традиції та цінності кожної країни відіграють важливу роль у формуванні образу мігранта в літературних творах. Кожна культура має свої унікальні традиції, звичаї, мову та цінності. Мігранти, які потрапляють в інше культурне середовище, можуть стикатися з культурними розбіжностями та викликами адаптації. Літературні твори відображають ці розбіжності та досліджувати, як мігранти сприймають їх. Деякі мігранти намагаються зберегти свої культурні традиції в новому оточенні. Це може бути важливою частиною їхньої ідентичності. Літературні твори можуть досліджувати процес збереження та передачі цих традицій. У взаємодії між різними культурами можуть виникати нові форми миттєвості та співжиття. Літературні твори можуть відобразити ці процеси культурного обміну та адаптації. Мігранти можуть стикатися з питанням втрати культурної ідентичності в новому середовищі. Вони можуть почувати себе втраченими між двома світами. Літературні твори можуть висвітлювати цей внутрішній конфлікт. Культурні відмінності можуть призводити до конфліктів або, навпаки, до збагачення взаєморозуміння. Літературні твори можуть розглядати спільні моменти та конфлікти у стосунках між культурами. Релігія грає важливу роль в багатьох культурах. Різні релігійні переконання можуть впливати на спосіб, як мігранти сприймаються та спілкуються в новому оточенні. Мігранти можуть активно формувати свою культурну ідентичність у

новому середовищі. Ця самоідентифікація може відобразитися в їхній поведінці, мові та творчості[8].

Соціальний статус мігрантів в новій країні грає важливу роль у формуванні образу мігранта в літературі. Цей статус відображає різні аспекти та сприймання міграції в літературних творах. Мігранти, які знаходяться в країні призначення, можуть бути зображені як жертви соціальних, економічних або політичних систем. Їхні історії можуть відображати негативні аспекти міграції, такі як експлуатація, обмежені права та соціальна незахищеність. Деякі мігранти активно борються за свої права та гідні умови життя у новій країні. Їхні історії можуть надихати на боротьбу за соціальну справедливість та права мігрантів. Деякі мігранти досягають великих успіхів у новій країні. Вони зображені як приклади успішної адаптації та досягнень у іншій культурі. Ці історії можуть надихати та мотивувати інших мігрантів. Мігранти стикаються зі соціальною ізоляцією та відчуттям відокремленості від місцевого населення. Це може впливати на їхні психологічні стани та відносини в новій країні. Деякі мігранти активно взаємодіють з місцевими спільнотами та впливають на культурний обмін. Їхні історії можуть досліджувати цей аспект соціальної інтеграції. Мігранти роблять свій внесок у розвиток місцевої культури та суспільства. Їхні історії можуть підкреслювати позитивний вплив міграції на нову країну. Економічний статус мігрантів може відігравати важливу роль у формуванні образу. Мігранти з різними рівнями доходу можуть зіткнутися зі своїми власними викликами та можливостями. Роль мігрантів в суспільстві також може відобразити їхнє сприйняття. Чи вони виконують певні професії, або, навпаки, зазнають дискримінації, це може впливати на їхнє місце у літературі. Соціальні контакти мігрантів та їхні взаємини з місцевими жителями також можуть бути важливими аспектами у формуванні образу мігранта в літературі[7, с.140].

Мігранти, які успішно інтегруються в місцеве суспільство та стають активними членами, можуть бути зображені як позитивні приклади та

інтегровані герої літературних творів. Мігранти, які стикаються зі відчуженістю, соціальною відмінністю та дискримінацією, можуть бути зображені як жертви системи та герої, які борються за свої права. Мігранти, які сприяють культурному обміну та взаєморозумінню між різними групами, можуть бути позитивно зображені в літературі як посередники та амбасадори культури. Деякі мігранти активно зберігають свою культурну спадщину та традиції в новій країні. Їхні історії можуть підкреслювати важливість збереження культурної різноманітності. Мігранти стикаються із стереотипами та упередженнями, що впливають на їхнє сприйняття в суспільстві. Ці аспекти можуть відображатися в літературі як виклики, з якими стикаються герої. Вони активно приймають участь у культурному житті нової країни, будучи художниками, письменниками, музикантами тощо. Їхні внески можуть бути важливим аспектом літературних творів.

Мігранти мають важливу роль у економіці та суспільному розвитку нової країни. Це може відображатися в літературі як важливий аспект їхньої ролі в суспільстві. Сприйняття мігрантів може варіюватися від групи до групи та від періоду до періоду.

Громадська думка та реакція на мігрантів можуть впливати на літературне відображення цих героїв. Мігранти можуть впливати на політичну арену та розвиток політичних подій у новій країні. Їхні історії можуть відображати їхню роль в політичних процесах. Сприйняття мігрантів може змінюватися з часом та розвитком подій. Це може відображатися в різних періодах літературного відображення мігрантів. Мігранти можуть вносити важливий вклад у майбутнє нової країни, і їхні перспективи можуть бути різними залежно від сприйняття їхньої ролі у суспільстві[6, с.55].

Мовний бар'єр виявляє суттєвий вплив на формування образу мігранта у літературі, оскільки ця тема розкривається через взаємодію між мовами та вплив білінгвалізму на ідентичність мігрантів. Мігранти переживають втрату рідної мови в новому оточенні. Ця втрата може впливати на їхню ідентичність

та почуття самооцінки. Літературні твори можуть відтворювати цю тему, відображаючи, як мігранти впорядковують свої думки та емоції через нову мову.

Деякі мігранти навчаються новій мові та стають білінгвальними. Це впливає на їхню ідентичність, адже вони розвивають здатність спілкуватися на двох мовах. У літературі ця тема може бути використана для вивчення того, як мігранти сприймають свій білінгвалізм і в якому співвідношенні стоять обидві мови в їхньому житті.

Взаємодія різних культур через мовні бар'єри створюють унікальні ситуації та конфлікти. Ці конфлікти можуть бути важливими в сюжеті творів, оскільки вони відображають намагання мігрантів адаптуватися до нового культурного середовища.

Мова є важливим засобом виразу емоцій, почуттів та ідентичності мігрантів. Їхні мовні вирази можуть відображати їхню структуру мислення та сприйняття світу, а також передавати глибокий контекст їхнього життя.

Мовні бар'єри впливають на сприйняття мігрантів в суспільстві, їх можливість отримати освіту, знайти роботу та спілкуватися з іншими. Ці виклики можуть бути важливою темою в літературних творах, відображаючи важливі питання інтеграції та адаптації. Мовні посередники відіграють важливу роль у житті мігрантів. Їхні історії та взаємодія з мігрантами можуть бути важливою частиною літературних творів, які показують, як вони допомагають мігрантам подолати мовні бар'єри[5, с.145].

Мова є важливим засобом для вираження ідентичності мігрантів та збереження зв'язку з рідною культурою. Тема пошуку ідентичності через мову може бути центральною у літературних творах, де мігранти використовують мову як засіб виразу своєї сутності та зв'язку зі своєю минулою та культурою.

Мовний бар'єр відіграє суттєву роль у формуванні образу мігранта у літературі, дозволяючи відображати складність їхніх життєвих шляхів, а також їхню пошук ідентичності та спілкування в новому культурному контексті.

Суспільні стереотипи та упередження мають важливий вплив на сприйняття мігрантів і можуть бути важливою темою у літературних творах. Літературні твори відтворюють процеси формування стереотипів щодо мігрантів, показуючи, як певні уявлення або переконання стають поширеними у суспільстві.

Іноді літературні твори поглиблюють упередження шляхом створення негативних образів мігрантів або розповсюдження стереотипів. Це може відображати реальні виклики, з якими стикаються мігранти через недобррозичливе ставлення деяких членів суспільства.

Літературні твори також виступають як засіб для подолання стереотипів та упереджень. Вони можуть показувати складність та різноманіття життєвих шляхів мігрантів, що допомагає аудиторії розуміти, що за образами стоять реальні люди зі своїми унікальними історіями. Літературні герої вступають в конфлікти зі суспільними стереотипами та виявляти, як ці стереотипи впливають на їхнє життя. Вони можуть намагатися подолати ці стереотипи або, навпаки, з ними змиритися. Літературні твори порушують існуючі стереотипи та демонструвати, як мігранти можуть перевершувати очікування суспільства. Це допомагає руйнувати старі уявлення та спонукувати глибше розуміння мігрантів[4, с. 189].

Впливаючи на суспільну думку та сприяти зміні упереджень. Через літературу можуть з'являтися нові погляди та підходи до спілкування з мігрантами.

Вони відображають різноманітність мігрантських історій та допомагати виділити індивідуальність кожного мігранта, показуючи, що немає загальних "шаблонів" для всіх мігрантів. Літературні твори закликають до гуманізму,

спонукаючи аудиторію до співчуття та розуміння мігрантів як індивідуумів зі своїми потребами та досвідом.

Законодавство країни визначає юридичний статус мігрантів, їх права та обов'язки. Це може вплинути на їхню стабільність та сприйняття в новій країні. Політика міграції визначає умови, у яких мігранти проживають та працюють. Це може включати в себе питання отримання робочих дозволів, доступ до житла та інші соціальні аспекти. Процедури в'їзду та перебування в країні також регулюються законодавством. Літературні твори можуть відображати складнощі та виклики, які мігранти переживають під час проходження цих процедур. Деякі країни мають програми інтеграції для мігрантів, спрямовані на полегшення їхньої адаптації та інтеграції в суспільство. Ці програми можуть бути важливим елементом у формуванні позитивного образу мігрантів. Політика міграції є об'єктом політичних дебатів та суспільних обговорень. Це може впливати на сприйняття мігрантів у суспільстві та зображення їх у літературі. Політика міграції також враховує гуманітарні аспекти, такі як надання притулку біженцям або допомога в умовах гуманітарних криз.

Зміни у політиці міграції відображаються в літературних творах через оновлення образів мігрантів та їхніх життєвих обставин. Політика міграції впливає на спосіб, як міграція сприймається суспільством, що може бути відображено в літературі. Мігранти представлені у літературі як ті, хто бореться за свої права та відповідальності, або навпаки, які переживають обмеження в цьому плані через політичні рішення.

Висновки до розділу 2

Був проведений компаративний аналіз образу мігранта у сучасних польських та українських літературних творах. В ході дослідження були виявлені як схожості, так і відмінності в уявленнях про мігрантів у цих двох

культурах, а також розглянуто вплив соціокультурного контексту на формування цих образів. На основі нашого аналізу було виявлено декілька схожостей в образі мігранта у польських та українських літературних творах. Обидва культурні контексти нерідко зображують мігрантів як осіб, які шукають кращого життя та можливостей поза межами своєї батьківщини. Часто це супроводжується темами відокремлення від рідної культури та відчуттям гібридності в новому оточенні. Незважаючи на схожості, також було виявлено значні відмінності в образі мігранта у польських та українських творах. Польська література часто підкреслює проблеми інтеграції мігрантів в польське суспільство та стикається із суб'єктивними стереотипами, а також розглядає питання ідентичності у контексті декультурації. Українська література, натомість, більше звертає увагу на труднощі самого акту міграції, внутрішні конфлікти та втрату коріння.

Соціокультурний контекст грає вирішальну роль у формуванні образу мігранта в польських та українських літературних творах. Польща і Україна мають свої власні історичні, соціальні та економічні особливості, що впливають на спосіб, яким сприймаються мігранти в цих країнах. Крім того, стосунки між цими двома країнами і їхніми спільнотами також відображаються у літературних творах.

Загалом, результати нашого дослідження свідчать про багатогранність образу мігранта в польських та українських літературних творах, що відображає різноманітність досвіду та поглядів на міграцію в цих двох культурах.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІТИЧНИЙ РОЗДІЛ

3.1 Аналіз образу мігранта у польській літературі та українській літературі

Образ мігранта в польській та українській літературі формується через численні чинники, включаючи історичні, соціокультурні та політичні особливості кожної країни.

У польській літературі образ мігранта відбиває історичний досвід Польщі, яка стикалася з численними міграційними хвилями у своїй історії. Особливо виділяються два ключових моменти, які вплинули на формування образу мігранта в польській літературі. По-перше, після Другої світової війни, Польща стала прийнятною країною для численних мігрантів, які втекли від нацистського нацизму та радянської окупації. Ця переселенська хвиля призвела до змішання культур та ідентичностей у Польщі, що позначилося на способі, яким польські письменники та поети відображають мігрантів у своїх творах. Мігранти були представлені як особи, які втратили свою батьківщину через політичні або військові конфлікти, і часто їх образи мали підтекст гіркоти за втраченим.

По-друге, під час комуністичного режиму в Польщі також були періоди еміграції, коли польські громадяни виїжджали за кордон в пошуках політичного притулку або кращих економічних умов. Ці мігранти також стали об'єктом літературної уваги, і їх образи у літературі можуть віддзеркалювати надію на зміну та прагнення до кращого життя.

Отже, образ мігранта в польській літературі формується під впливом історичних подій, які перетворили Польщу на країну, що приймає мігрантів у різні періоди своєї історії.

Це створює складні, багатогранні образи мігрантів, які відображають їхні індивідуальні долі, але також розкривають загальні теми втрати та прагнення до кращого життя[2].

Українські письменники еміграції, починаючи з початку двадцятого століття, розглядали міграцію як тему для своїх творів. Спочатку, ця міграція була викликана політичними кризами, такими як жовтневий переворот 1917 року та Друга світова війна, і мала на меті порятунк від загрози життя та свободи письменників. Сучасні українські письменники залишають Україну заради більш широких можливостей та самореалізації, не лише для порятунку від загрози. Їхні твори часто відображають долю та життя мігрантів, які прагнуть покращити свої умови і знайти успіх у нових країнах. Ці сучасні письменники-емігранти часто залишаються в активному контакті зі своєю аудиторією завдяки соціальним мережам та частим подорожам. Вони можуть писати свої твори в Україні чи в інших країнах, співпрацювати з українськими видавництвами, та продається свої книжки у українських книгарнях для української аудиторії. Письменники-емігранти не відокремлені від сучасної мейнстрімної літератури, а навпаки - активно беруть участь у літературному дискурсі. Сучасні українські письменники-емігранти отримують визнання не лише у власних літературних колах, але і за кордоном. Наприклад, від 2012 року премія "Книга року ВВС" увійшла до списку найпрестижніших літературних нагород. Ця премія визначає кращу книгу, написану українською мовою, і надає їй автору можливість отримати винагороду в еквіваленті 1000 британських фунтів. У цьому конкурсі брали участь найвідоміші сучасні письменники-емігранти, і троє з них стали лауреатами премії: Володимир Діброва, Ярослав Мельник та Василь Махно.

У творі "Понаїхали" Артема Чапая, дія якого розгортається в Україні та Росії, ми стикаємося з головним героєм, спочатку зображеним у вигляді скінхеда, який обороняє своє місто від іммігрантів. Проте, він виходить з банди, коли розуміє, що їхній лідер отримує хабарі від місцевих конкурентів, які

намагаються знищити бізнес приїжджих підприємців. Завершальна частина оповідання розгортається в Москві, де цей герой, який тепер сам став заробітчанином, стає жертвою нападу російських скінхедів, які сприймають його через його зовнішність. Твір Чапая існує як можливо найглибше дослідження тем міграції в сучасній літературі.

Наталка Сняданко, львівська письменниця, створила роман "Фрау Мюллер не налаштована платити більше," який був включений до короткого списку премії BBC у 2013 році. Цей роман розглядає тему романтичних відносин між двома українськими емігрантками, які переїхали до Берліна. Імігруючи до іншої країни, людина адаптується до нової мови, культури і ідентичності. Такі зміни також впливають на їхню творчість. Українська література стала свідком не лише появи нових тем, але й новомовних авторів. Наприклад, Вільям Блекер, шотландський дослідник, письменник і перекладач, написав п'єсу "Кляті заробітчани," яка досліджує долю емігрантів, використовуючи реальні історії і проблеми, з якими стикаються вони. Британська письменниця українського походження, Марина Левицька, в своїх романах "Коротка історія тракторів по-українськи" і "Два фургони" також досліджує тему міграції, яка охоплює переселенців і новоприбулих мігрантів. Вона розповідає історії героїнь, які зіткнулися зі складнощами адаптації в іншій країні

Українська література віддзеркалює історичні події, що суттєво вплинули на формування образів мігрантів. Один із ключових моментів - це великий переселенський рух після Другої світової війни, коли сотні тисяч українців були вимушені залишити свою батьківщину та шукати притулку в інших країнах. Ці міграційні процеси українці відчували як трагічні моменти історії України, пов'язані з голодоморами, репресіями та політичними переслідуваннями. Українські письменники та поети створюють образи мігрантів, які несуть у собі біль і втрату, спричинені історичними трагедіями. Ці образи мігрантів українською літературою вражають своєю емоційною насиченістю та глибиною почуттів. Вони розкривають патріотичні

переживання, ностальгію за рідною землею та бажання зберегти культурні та національні ідентичності у новому середовищі. Таким чином, образи мігрантів українською літературою формуються під впливом трагічних історичних подій, які залишили глибокий слід в долі народу. Ці образи стають способом висловлення пам'яті та вшанування тих, хто пройшов через випробування міграції та втрати у пошуках кращого життя та свободи. Образ мігранта в українській літературі формується завдяки тому, що українці історично зазнавали значних переслідувань, репресій та голодоморів, що спонукали їх до міграції у пошуках безпеки і кращого майбутнього. Ця історична травма глибоко вплинула на колективну пам'ять українського народу і, відповідно, на спосіб, яким українські письменники та поети зображують мігрантів у своїх творах. Образ мігранта українською літературою відображає гірку та важку історію, покладену на плечі тих, хто залишав батьківщину. Це образ несе у собі почуття втрати, розлуки з рідною землею, близьких та культурних корінь. Українські письменники віддзеркалюють патріотизм, ностальгію та бажання зберегти свою ідентичність в чужій країні[39].

Також важливим аспектом у формуванні образу мігранта в українській літературі є внутрішній конфлікт мігранта, пов'язаний з втратою ідентичності та пошуками нового місця у світі. Умови міграції, відокремлення від родини та традиційної культури можуть призводити до внутрішньої розгубленості та прагнення знайти своє місце в новому середовищі.

Образ мігранта в українській літературі формується завдяки тому, що українці історично зазнавали значних переслідувань, репресій та голодоморів, що спонукали їх до міграції у пошуках безпеки і кращого майбутнього. Ця історична травма глибоко вплинула на колективну пам'ять українського народу і, відповідно, на спосіб, яким українські письменники та поети зображують мігрантів у своїх творах.

Образ мігранта українською літературою відображає гірку та важку історію, покладену на плечі тих, хто залишав батьківщину. Це образ несе у собі

почуття втрати, розлуки з рідною землею, близьких та культурних корінь. Українські письменники віддзеркалюють патріотизм, ностальгію та бажання зберегти свою ідентичність в чужій країні.

Також важливим аспектом у формуванні образу мігранта в українській літературі є внутрішній конфлікт мігранта, пов'язаний з втратою ідентичності та пошуками нового місця у світі. Умови міграції, відокремлення від родини та традиційної культури можуть призводити до внутрішньої розгубленості та прагнення знайти своє місце в новому середовищі[49].

Отже, образ мігранта українською літературою формується через відтворення історичних травм, національних переживань та внутрішніх конфліктів, пов'язаних з міграцією та пошуками нового життя у чужій країні

В багатьох українських літературних творах образ мігранта формується через відображення глибокої трагічної долі, яку вони пережили через політичні конфлікти, голодомори, репресії та інші історичні події. У цих творах мігранти відображаються як особи, які були змушені покинути свою батьківщину через надзвичайні обставини. Відзначається, що гіркота розлуки та ностальгія за втраченим стають важливими темами в таких творах. Мігранти відтворюють образи, де вони спогадають свій рідний край, свою колискову землю, родину та друзів, яких вони залишили позаду. Це справляє сильний емоційний вплив на читачів, підсилюючи їх співчуття та розуміння того, через що проходять мігранти. Такі твори можуть надавати глибокого голосу тим, хто переживав страшні страждання та втрати під час історичних трагедій. Вони допомагають сформувати образ мігранта як особи зі складною історією, яка вносить свій власний внесок у розвиток нової країни, але не може забути свої корені та те, що втратила. Такий образ спонукає читачів до роздумів про трагічні аспекти міграції та важливість збереження культурної спадщини в умовах вигнання та незвичної долі[46, с.47].

Українська література демонструє, що мігранти часто проявляють глибокий патріотизм та непохитну відданість своїй батьківщині, навіть перебуваючи в іншій країні. Цей образ мігранта визначається їхнім бажанням зберегти та прославити українську культуру, мову та національні цінності в іноземному оточенні. Українські літературні твори нерідко розповідають про мігрантів, які влаштовують у своїх нових країнах громадські організації та ініціюють культурні заходи, спрямовані на підтримку та відродження української спадщини. Це може включати участь у різноманітних українських фестивалях, святкування традиційних свят та свята, присвячені українським історичним подіям. Мігранти в українській літературі відзначаються активним співробітництвом у громадських ініціативах, спрямованих на підтримку рідної культури, розповсюдження української мови та виховання наступного покоління у дусі українських цінностей. Цей образ мігранта засвідчує непохитну зв'язок із батьківщиною та прагнення до її збереження, навіть на чужині. Він передає повагу до української ідентичності та доводить, що мігранти залишають невидалений слід у питанні збереження української культури та спадщини[47].

Образ мігранта в літературі може варіюватися в залежності від твору та автора, але часто відображається як складний та багатогранний.

Багато літературних творів відображають ситуацію, коли мігранти зіштовхуються з культурним шоком, переїжджаючи в іншу країну, де існують відмінні від їхньої батьківщини звичаї, мова та спосіб життя. Це може бути важко для мігрантів, оскільки вони намагаються адаптуватися до нових умов і вивчити нову культуру.

При переїзді до іншої країни мігранти можуть відчувати відчуження і незручність через незрозумілість місцевих звичаїв та традицій. Вони можуть мати труднощі у спілкуванні через незнання мови, що може поглибити відчуття ізоляції.

Спроби адаптуватися до нового способу життя можуть включати в себе вивчення місцевих звичаїв, навчання нової мови, знайомство з місцевим населенням та намагання вписатися в нове оточення. Цей процес може бути довгим і вимагати від мігрантів багато зусиль. Такі твори можуть відображати індивідуальні історії мігрантів, їхні внутрішні конфлікти та емоційний досвід, пов'язаний із спробами адаптуватися до нового культурного середовища.

Багато мігрантів несуть із собою важкий тягар минулих подій та переслідувань, які вони пережили у своїй батьківщині. Це трагічні історії, пов'язані з політичними репресіями, війнами, насильством або дискримінацією, які можуть залишити глибокий слід в душах мігрантів. Цей тягар може вплинути на їхні відносини, стан здоров'я та психічний стан. Мігранти можуть досвідчувати посттравматичний стресовий розлад, який виникає в результаті важких та травматичних подій у минулому. Вони можуть мати кошмари, панічні атаки, депресію та інші психічні проблеми, які ускладнюють адаптацію до нового оточення[61].

Такий тягар також може вплинути на взаємини з оточуючими та родиною. Мігранти є закритими та замкнутими, боятися поділитися своїми історіями або емоціями. Це може викликати напругу у взаєминах з іншими та відчуття відокремлення від нового суспільства.

Важкий тягар минулих подій також може мати вплив на стан здоров'я мігрантів, спричинюючи фізичні захворювання або погіршення існуючих захворювань. Тому важливо, щоб мігранти мали доступ до психологічної підтримки та медичної допомоги для подолання цих труднощів.

У підсумку, тягар минулих подій може мати глибокий та тривалий вплив на мігрантів, ускладнюючи їхню адаптацію до нового життя та спричинюючи різні психологічні та фізичні виклики.

Більшість літературних творів на цю тематику детально розглядають, як мігранти стикаються зі складнощами соціальної маргіналізації, включаючи стигматизацію та дискримінацію. Ці твори надають читачам усвідомлення про те, як нерідко мігранти стають "іншими" в новому суспільстві і як це впливає на їхній досвід та життя.

У цих творах мігранти можуть бути представлені як чужі або навіть небажані елементи суспільства, імовірно, через різницю в культурі, мові, релігії або інших аспектах їхньої ідентичності. Вони можуть стикатися з поганим ставленням, насильством, антиімігрантськими стереотипами та дискримінацією на різних рівнях суспільства.

Такі твори часто дають голос мігрантам та дозволяють їм поділитися своїми переживаннями та боротьбою зі стигматизацією. Вони можуть ставити питання про справедливість, людські права та інклюзивність у новому суспільстві. Важливою частиною таких творів може бути піднесення свідомості щодо проблем соціальної маргіналізації та заклик до більшого розуміння та толерантності.

Ці твори є різноманітними, від романів і оповідань до поезії та п'єс, але їхня спільна мета - висвітлити складнощі та виклики, з якими стикаються мігранти під час спроби адаптуватися до нового суспільства, а також заклик до більшої емпатії та солідарності.

Загалом, образ мігранта в літературі може бути вкрай різноманітним і відображати складні аспекти міграції та її вплив на життя та ідентичність осіб.

3.2 Стилiстичнi особливостi використання образу мiгранта у твореннi фабули

Використання образу мiгранта в лiтературних творах може супроводжуватися рiзними стилiстичними особливостями, що додають глибину та iнтенсивнiсть фабули.

В лiтературних творах, що розглядають тему мiгрантiв, автори часто вдаються до використання символiки та метафор для передачi внутрiшнiх переживань персонажiв та iхнiх взаємин iз новим оточенням. Символи та метафори надають тексту глибину i дозволяють читачевi краще розумiти емоцiйний стан та психологiчну динамiку мiгрантiв.

Одним з таких символiв може бути "пошук дому". Мiгрант, який опинився у новiй країнi, може стикатися з постiйним пошуком того мiсця, де вiн почувається справжньою своєю домiвкою. Це може бути фiзичним пошуком житла або власного простору, але також i духовним пошуком iдентичностi i приналежностi. Персонаж може шукати "дiм" не лише як фiзичне мiсце, але i як сенс життя, де вiн відчувається прийнятним i розумiє, що його цiнностi i традицiї поважаються [59].

Инодi цi пошуки своi затишного куточка у новiй країнi могли бути довгими та виснажливими. Побутовi незручностi, хоч можуть згадати з вiдчуттям ностальгiї, але часто ставали причиною чвар у стосунках мiж героями. Коли ж омрiяний новий дiм переставав був одним тiльки примарливим бажанням, а реальним будинком, що все ближче i ближче, у персонажа Василя Махна виникала незрозумiла тривога та сумнiви: «Я подумав, що дiм, який ми зважилися винайняти у Бейтiнг Голлов, спонукає мене i Марiю, вчепитися за камiння, на якому вiн збудований. Загубитися у цьому свiтi серед лонгайлендських скель. «А я завжди мрiяв про власний дiм...» «...бiля океану?». «Нi, просто про свiй дiм. У нас не було дачi, але була дiдова хата. Восени, коли

починали пропалювати грубу, з городу приходили миші і жили там до весни»[28].

Ще однією поширеною метафорою є "шлях". Мігрант може бути представлений як подорожній, який подолає численні труднощі та перешкоди, щоб знайти своє місце у новому світі. Ця метафора може відображати боротьбу, відчай та надію мігранта, коли він подорожує через невідомі землі.

У деяких випадках, метафори можуть включати ікони культури чи традиційної символіки, що відображають конфлікти між старим і новим. Вони можуть також відображати розчарування чи надію мігранта, коли він сприймає нове оточення.

Загалом, використання символіки та метафор допомагає авторам глибше розкрити внутрішні конфлікти, переживання та адаптацію мігрантів у новому середовищі, а також створити багатозарові та виразні літературні образи.

Можна зустріти теж ліричні відступи, коли автор віддаляється на хвилину від сюжету і цим самим ніби поринає у буденні роздуми своїх героїв. Такі кострубатості дещо порушують зміст, тому переважно не надто великі. Артем Чапай, наприклад, вчасно виринає із відходів від сюжету:

«Якось Юра напартачив. Криво обрізав електропилою кінець несучої балки балкона. Балка чотири на чотири дюйма коштує дорого. Жоан побачив обріз і крякнув. Почухав потилицю. Але досвід Жоан усе-таки мав. Узяв дві дошки дюйм на чотири. Вирізав фігурні загогулини. Ними закрит з обох боків кривий обріз. Вийшла прикраса.

— Ну як? – погладив борідку Жоан.

Юра глянув нагору:

— Гарно.

— Ха-ха. Тепер ти знаєш. Коли бачиш отакі прибамбаси, that`s when you know there`s a fuck-up.

Так Юра відтоді й думав. Бачиш зайве прикрашання чи ускладнення – шукай факап у структурі. Не тільки в будівництві. Наприклад, у книжках, які Юра бере в Iron Rail»[55].

Автори творів, які стосуються теми міграції, нерідко докладно вивчають та відтворюють специфіку мови та спілкування мігрантів. Це включає в себе різні аспекти мови, такі як акценти, лексичні особливості, граматичні нюанси та інші мовні деталі. Мовна специфіка мігрантів дозволяє авторам підкреслити різницю між культурними групами. Вона може бути використана для підкреслення того, як мігранти відрізняються від місцевого населення у мовному плані. Це може створити відчуття культурного контрасту та незручностей у спілкуванні між різними групами. Відтворення мови мігрантів допомагає створити більш аутентичних та живих літературних персонажів. Мовні особливості персонажів допомагають читачам краще розуміти їхню ідентичність та переживання. Мовні особливості мігрантів можуть бути використані для вираження емоційних станів та конфліктів. Наприклад, автори можуть використовувати мовні бар'єри як символічний спосіб показати труднощі, з якими стикаються мігранти у взаємодії з новим оточенням. Реалістичність та глибина характерів: Вивчення мови мігрантів дозволяє створити більш реалістичних та багатогранних літературних персонажів. Мовні особливості можуть розкрити психологічні та культурні аспекти персонажів. Загалом, використання специфіки мови мігрантів у літературних творах додає глибини та автентичності оповіді, а також допомагає авторам передати культурний контраст та незручності, з якими стикаються мігранти у новому середовищі.

Один із підходів, якими автори відображають внутрішній світ мігранта, полягає в використанні внутрішніх монологів. Внутрішні монологи представляють собою внутрішні роздуми, почуття та конфлікти героя, які відображаються безпосередньо в тексті твору[60].

Цей підхід дозволяє читачеві отримати прямий доступ до внутрішнього світу мігранта та глибше розуміти його переживання. Мігранти часто переживають різні емоції, такі як туга, сум, страх, але також і надія, визнання та радість. Внутрішні монологи надають можливість авторам виразити ці емоції та надати їм більшу глибину. Мігранти часто ставлять перед собою питання про свою ідентичність, місце у новому суспільстві, а також про значення своєї батьківщини. Внутрішні монологи дозволяють героям виразити свої роздуми та конфлікти. Використання внутрішніх монологів допомагає авторам створити більш глибоких та складних літературних персонажів. Вони розкривають внутрішній світ героя, його мотивацію та суперечливість. Мігранти нерідко стикаються із завданням визначення власної ідентичності у новому контексті. Внутрішні монологи дозволяють персонажам виразити свої внутрішні роздуми про це питання.

Внутрішні монологи є важливим засобом, за допомогою якого автори можуть глибше дослідити внутрішній світ мігрантів та донести до читача їхні почуття, роздуми та конфлікти. Вони роблять оповідь більш емоційно насиченою та особистою, дозволяючи читачеві краще сприймати переживання героїв[61, с.31].

Образ мігранта в літературі може бути надзвичайно психологічно насиченим, враховуючи різноманітні аспекти його внутрішнього світу та досвіду. Це створює багатозаровані та реалістичні персонажі, які можуть бути дуже цікавими для читачів та глибоко вразити їх. Автори досліджують психологічні стани мігрантів, такі як стрес, депресія, тривога або ностальгія. Ці емоції можуть бути наслідком різних аспектів міграції, включаючи розлучення з рідними, незручності адаптації та стикання з культурними відмінностями. Мігранти можуть стикатися із внутрішніми конфліктами, пов'язаними з ідентичністю та приналежністю. Вони можуть вагатися між тим, де вони відчувають себе "своїми", і де вони перебувають фізично. Ці конфлікти можуть стати центральними для сюжету. Мігранти примушені адаптуватися до нових

умов життя, що може включати в себе навчання нової мови, освоєння культурних норм та звичаїв, а також зміни в їхньому способі життя. Цей процес адаптації може бути важким та вимагати психологічних зусиль. Деякі мігранти несуть з собою тягар минулих подій чи переслідувань у своїй батьківщині. Ці спогади можуть вплинути на їхні відносини, стан здоров'я та психічний стан. Мігранти часто стикаються з питанням про своє місце у новому суспільстві та світі загалом. Вони можуть почувати себе втраченими або намагатися впоратися з відчуттям невпевненості.

Образи мігрантів у літературі можуть бути надзвичайно різноманітними і глибокими, і вони дозволяють авторам досліджувати складні аспекти людського досвіду, пов'язані з міграцією та адаптацією до нових умов. Ці образи можуть бути дуже емоційно зворушливими та психологічно переконливими, що робить їх цікавими об'єктами літературного дослідження.

Автори літературних творів, присвячених мігрантам, часто приділяють велику увагу деталям та реалістичним описам життя цих персонажів. Це надає їхнім оповіданням та романам особливий колорит і дозволяє читачеві глибше відчувати атмосферу та середовище, в якому відбувається дія. Деталі та реалістичні описи грають важливу роль у створенні живого зображення мігрантського досвіду.

Описи побутового життя мігранта включають у себе деталі, пов'язані з їхнім житлом, їжею, одягом і побутовими звичаями. Це допомагає читачеві зануритися в повсякденну реальність персонажів. Описи місць, де розгортається дія, включають в себе природні пейзажі, архітектуру та міські краєвиди. Це допомагає створити контекст та показати, як місце проживання впливає на мігранта. Автори надають увагу взаємодіям мігрантів з місцевими мешканцями, а також з іншими мігрантами. Вони описують конфлікти, дружбу, кохання та інші відносини, які формують життя персонажів[61, с.32].

Автори докладно досліджують культурні аспекти та звичаї мігрантів, а також те, як вони взаємодіють із культурою нової країни. Це може включати свята, традиції, релігійні обряди та інші аспекти культурного життя. Детальні описи емоцій та внутрішніх станів мігрантів допомагають читачам розуміти їхні внутрішні конфлікти, радості та страждання. Це робить персонажів більш живими та співчутливими.

Завдяки цим деталям та реалістичним описам, читачі можуть краще зрозуміти та співпереживати перипетіям мігрантського життя, а також відчутти багатогранність цього досвіду. Використання образу мігранта може додати сюжетну напругу, особливо якщо персонажі стикаються з різними викликами та конфліктами на шляху адаптації.

Загалом, стилістичні особливості, пов'язані з образом мігранта, допомагають створити багатий, реалістичний та глибокий наратив, який відображає складнощі та переживання мігрантів у новому середовищі.

Висновки до розділу 3

Проведено аналіз образу мігранта як в польській, так і в українській літературі. Ми ретельно вивчили як українські, так і польські літературні твори, в яких основним мотивом є міграція та доля мігрантів. Як в українській, так і в польській літературі, автори створюють психологічно глибоких персонажів, досліджуючи їхні внутрішні переживання, конфлікти та адаптацію до нових умов. Це дозволяє створити багатопланові та реалістичні образи мігрантів. Образ мігранта часто використовується як центральний мотив для розвитку сюжету. Мігранти переживають важливі події, змінюються під впливом нового оточення та вступають у різноманітні відносини з місцевими мешканцями. В літературі відображаються різні аспекти соціокультурного життя мігрантів, включаючи культурні різниці, взаємодію з місцевими жителями, релігійні обряди та традиції. Образ мігранта акцентується через застосування специфічних стилістичних засобів, таких як символіка, метафори, внутрішні монологи та ретельний опис деталей мігрантського життя. Це надає текстам глибину та виразність. Мігранти в літературі часто несуть з собою тягар минулих переживань та переслідувань, що впливає на їхні відносини, стан здоров'я та психічний стан. Це робить їхні образи особливо психологічно насиченими.

У висновку до цього розділу можна сказати, що образ мігранта у польській та українській літературі є складним та багатогранним. Автори вдаються до різноманітних літературних засобів, щоб передати внутрішні переживання мігрантів та їхню взаємодію з новим оточенням.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання дослідження були розглянуті ключові аспекти зображення мігранта в українській та польській літературі. Визначено, що образ мігранта є актуальним та багатограним мотивом, який відображає складні соціокультурні реалії та емоційний стан осіб, що перейшли кордон у пошуках кращого життя. Українська та польська літератури надають різні інтерпретації цього образу. Українські письменники часто підкреслюють трагічний характер міграції, звертаючи увагу на втрати та незручності, пов'язані з переїздом. З іншого боку, польські автори можуть акцентувати увагу на адаптації та нових можливостях, які відкриваються перед мігрантами. Такі схожості та відмінності в образі мігранта відображають реальні соціокультурні процеси в обох країнах та розкривають різні аспекти міграції через призму літературної творчості. Стилистичні засоби, такі як символіка, метафори та внутрішні монологи, активно використовуються в обох літературах для розкриття глибинних почуттів та думок персонажів, створюючи живі та емоційно насичені образи мігрантів у літературних творах.

На основі проведеного дослідження можна запропонувати наукові та практичні рекомендації:

Наукові рекомендації:

Поглиблене вивчення міграційної тематики в літературознавстві - Розширити наукові дослідження в галузі літературознавства, звертаючи увагу на взаємозв'язок між літературою та міграцією, що дозволить краще зрозуміти роль літератури у формуванні міграційних наративів.

Порівняльний аналіз літературних творів - Провести докладніший порівняльний аналіз образів мігрантів у різних літературних традиціях для виявлення загальних тенденцій та унікальних особливостей в зображенні мігрантів у різних культурах.

Практичні рекомендації:

Літературні проекти та виставки - Організувати літературні заходи, виставки та лекції, присвячені міграційній тематиці, щоб залучити увагу громадськості та стимулювати обговорення цієї важливої проблеми.

Творчі конкурси - Проводити творчі конкурси для молоді на тему міграції, сприяючи тим самим підвищенню усвідомлення та розуміння міграційних процесів серед молоді.

Підтримка мігрантів через літературу - Заохочувати та підтримувати літературні ініціативи самих мігрантів, допомагаючи їм долучитися до літературної сцени своєї нової країни та розповісти свої історії через письмо.

Ці рекомендації спрямовані на подальше вивчення, розуміння та підтримку образу мігранта у літературі, сприяючи розвитку толерантності та взаєморозуміння між культурами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антологія української поезії в Канаді 1898-1973 ; упоряд. Я. Славутич. Об'єднання українських письменників у Канаді. Слово. 1975. 159 с. URL : <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/2322/file.pdf>.
2. Бордуляк Т. Г. Літературна бібліотека. URL : <https://elib.nlu.org.ua/view.html?id=11440>.
3. Вешелені О. М. Український емігрант «У пошуках щастя» крізь призму художньої прози Зосима Дончука. Наукові записки. Серія «Історичні науки». 2013. Вип. 21. С. 85-89.
4. Волковецька Н. В. Образ успішної людини як проблема самоідентифікації в умовах еміграції. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер. : Філологічні науки. 2014. Вип. 4. С. 189-196.
5. Глюдз М. М. Поетика і проблематика раннього Ремарка (1920-40 роки). Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. 2010. Вип. 21. С. 142-147.
6. Гнатюк М. І., Шостак О. О. Начерк драми Івана Франка «До Бразилії!» : з історії нереалізованого «еміграційного» тексту. Слово і час. 2019. № 3. С. 53-64.
7. Гонюк О. В , Лаптеєва Ю. О., Мотив смерті в романі Марини Левицької «Коротка історія тракторів по-українськи. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Tkht_2014_17_15.pdf. С. 102–108.
8. Горболіс Л. «...Здалеку кричу: я – українка!» (за романом Надії Мориквас «Де мій брат?»). Слово і час. 2013. № 10. С. 74-83.

9. Грабенко Т. М. Художній тип селянина в оповіданні Грицька Григоренка «Переселенці (З дому і додому)». Літературознавчі обрії. Вип. 17.
10. Гримич М. «Падре Балтазар на прізвисько Тойво». Київ : Нова Друк. 2017. 256 с.
11. Гросевич Т. В. Жанр роману виховання в українській літературі. Філологічні трактати. 2013. Т. 5, № 2. С. 140 – 144.
12. Гуменна Д. К. Серед хмаросягів. URL : <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/530/file.pdf>.
13. Дзик Р. А. Теоретико-художнє осмислення екзилу Юлією Крістєвою. Питання літературознавства. 2013. № 88.
14. Дончук З. Будинок 1313. URL : <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/11496/file.pdf>.
15. Дончук З. Гнат Кіндратович. URL : <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/3723/file.pdf>.
16. Дончук З. Море по коліна : сатирична повість. URL : <https://diasporiana.org.ua/proza/8663-donchuk-z-more-po-kolina/>.
17. Драган В. А. Соціально-економічне становище Дрогобицького повіту в останній чверті XIX – на початку XX ст. : за матеріалами сюжетної лінії художніх творів Стефана Коваліва. Східноєвропейський історичний вісник. 2017. Вип. 5.
18. Карманський П. С. Емігранти. URL : http://ukrlit.org/karmanskyi_petro_sylvestrovych/emihranty.
19. Карманський П. С. Між рідними в Південній Америці. URL : <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/17337/file.pdf>.
20. Качараба С. П. «Бразильський гаразд» Андрія Чайковського : художній вимесил чи історична реальність. Вісник Львівського університету. Серія історична. 2013. Вип. 48. С. 104-114.
21. Ковпик С. І. Загальнолюдське та національне в образі українського емігранта (на матеріалі роману М. Гримич «Падре Бальтазар на прізвисько Тойво»). Молодий учений. 2020. 8 № (84) вересень.

22. Короленко В. Г. Без языка. URL :
<https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=8166&page=23>
23. Кримські сонети – Адам Міцкевич, повний текст твору. Бібліотека української літератури УкрЛіб.
URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=313>
24. Левицька М. Два фургони. Київ : Факт. 2008. 424 с.
25. Левицька М. Коротка історія тракторів по-українськи ; пер. з англ. О. Негребецький, Київ. : Темпора, 2013. 312 с.
26. Лепкий Б. С. Видиш, брате мій. URL : <http://www.ukrcenter.com/Література/Богдан-Лепкий/20781/Видиш-брате-мій>.
27. Макар Ю. І. Українська діаспора: походження, характер, сучасний стан. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Історичні науки. 2007. Вип. 9. С. 9-19.
28. Махно В. І. Дім у Бейтінг Голлов. Львів : Видавництво Старого Лева. 2015. 176 с.
29. Мілош Ч. Родинна Європа ; пер. з пол. Л. Стефановська, Ю. Іздрик Львів : Літопис, 2007. 390 с.
30. Нахлік О. С. Творчість Мануели Гретковської в Україні та Польщі : виклик імперативним дискурсам. Проблеми слов'янознавства. 2010. Вип. 59. С. 143-151.
31. Нахлік О. Українська перцепція та рецепція прози Чеслава Мілоша / О. Нахлік // Київські полоністичні студії. - 2010. - Т. 16. - С. 443-457. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kps_2010_16_46
32. Олендій О. Гніздо горлиці : роман. Харків. Клуб сімейного дозвілля, 2017. 239 с.
33. Палій О. Проблема еміграції у художній творчості (на матеріалі романів Мілана Кундери) / О. Палій // Мова і культура. - 2013. - Вип. 16, т. 5. - С. 361-368. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mik_2013_16_5_60

34. Погребняк О. Образ українців в сучасній чеській прозі. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки». 2016. № 2 (12). С. 169-176.

35. Поршнева А. С. Эмигранты и эмиграция в романах Э. М. Ремарка. URL : <http://20v-euro-lit.niv.ru/20v-euro-lit/articles-germaniya/porshneva-emigranty-i-emigraciya-v-romanah-remarka.htm>.

36. Потапенко В. О. На нові гнізда. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Potapenko_Viacheslav/Na_novi_hnizda.pdf.

37. Пресіч О. В. Модель «нового героя» в українській прозі Канади II половини ХХ ст. Літературознавчі обрії. Праці молодих учених. 2015. Вип. 22. С. 162-168.

38. Пресіч О. Пошук нового героя у «канадському» романі Уласа Самчука «На твердій землі». Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. 2011. № 6. С. 82-87.

39. Ремарк Е. М. Ніч у Лісабоні. URL : <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3904>.

40. Ремарк Е. М. Триумфальна арка. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3905>.

41. Ремарк Е. М. Час жити і час померати. Люби ближнього твого. Тіні в раю романи ; пер. з нім. ; худож. О. Семякін. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля». 2015. 960 с.

42. Роздобудько І. В. Він: Ранковий прибиральник. URL : <https://www.rulit.me/books/rankovij-pribiralnik-read-374098-1.html>.

43. Рябченко М. М. Квір-ідентичність у сучасній українській прозі. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2016. № 1 (26). С. 14-17.

44. Рябченко М. М. Художнє осмислення заробітчанства в сучасній українській прозі. Літературознавчі студії. 2015. Вип. 43 (2). С. 195-203.

45. Самчук У. О. На твердій землі. URL : <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=227>.

46. Секо Я. П. Центрально-європейський дискурс у контексті дисидентського руху 1980-х рр. Наукові записки: Серія «Історія». С. 43-51.
47. Сидоренко О. В. Свій/чужий простір у романі Марини Левицької «Два фургони». Філологічні науки, 2019. № 30.
48. Сняданко Н. Фрау Мюллер не налаштована платити більше : роман. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2013. 303 с.
49. Спілка І. На чужині. URL : <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/13676/file.pdf>.
50. Стефаник В. С. Камінний хрест. URL : <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=336>.
51. Тарасюк Г. Т. Янголи з України. URL : <https://javalibre.com.ua/java-book/book/2921597>.
52. Тлумачний словник української мови в 11 томах. URL : http://ukrlit.org/slovnyk/slovnyk_ukrainskoi_movy_v_11_tomakh.
53. Франко І. Я. До Бразилії. URL : <https://www.ifranko.name/uk/Verses/DavnjeJNove/DoBrazyliji.html>.
54. Чайковський А. Я. Бразилійський гаразд. URL : <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=10358>.
55. Чапай А. В. Понаїхали. URL : <https://fb2.top/pona-hali-508972/read>.
56. Черемшина М. Осінь. URL : <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=16920>.
57. Шапошнікова К. О. Образ Німеччини у творах Е. М. Ремарка періоду вигнання. Актуальні проблеми сучасної лінгвістики та методики навчання іноземних мов в дослідженнях студентів: збірник статей. Вип. 9. Ч. 2. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2013. 152 с.
58. Шостак О. О. «Еміграційний» текст української літератури кінця ХІХ століття – початку ХХ століть: традиційне і новаторське. Вісник Львівського університету. Серія: Філологічна. 2018. Вип. 67. Ч. 1. С. 98-110.
59. Adam Mickiewicz Sonety krymskie. WolneLektury.pl. URL: <https://wolnelektury.pl/media/book/pdf/sonety-krymskie.pdf>

60. Głowacki J. Antygona w Nowym Jorku. New York, N.Y : Bicentennial Pub. Co., 1994. 117 p.
61. Marsh S. A short history of a Ukrainian: [Електронний ресурс] / S. Marsh // The Times. – 2007. – March 19. – Режим доступу: <http://www.thetimes.co.uk/tto/arts/books/article2451393.ece>
62. Moja piosnka [II] - Cyprian Kamil Norwid. Poezja - wiersze znanych poetów. URL: https://poezja.org/wz/Cyprian_Kamil_Norwid/7725/Moja_piosnka_II
63. Motyw emigracji - Motyw emigracji w literaturze - Polski - na6.pl. *Na6.pl - uczymy na 6-tce*. URL: https://www.na6.pl/polski/motyw_emigracji_w_literaturze
64. Mrożek S. Emigranci. Wydawnictwo Literackie, 2021. 187 p.
65. Raczyński, R. . Obraz zbiorowości polonijnej w Islandii. *Studia Gdańskie. Wizje i rzeczywistość*, 10,2013, P.285–301
66. Smutno mi Boze - ANTONI SŁONIMSKI. *Українські класичні вірші. Світова та класична поезія* -. URL: <https://ukrainian-poetry.com/antoni-slonimski/smutno-mi-boze/>
67. Wójcik-Dudek, M. . „Homo migrans”. Miejsce literatury dla dzieci i młodzieży w edukacji empatii. *Postscriptum Polonistyczne*, 24(2),2019, P.31–51. https://doi.org/10.31261/PS_P.2019.24.03